

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 29 OCTOMBRIE 1980¹

**Heintz van Landewyck sàrl și alții
împotriva Comisiei Comunităților Europene**

„Concurență — Acordurile și recomandarea FEDETAB”

Cauzele conexate 209-215/78 și 218/78

În cauzele conexate 209-215/78 și 218/78

(1) 209/78: HEINTZ VAN LANDEWYCK SÀRL, din Luxemburg, reprezentată de Ernest Arendt, avocat pledant, cu domiciliul ales în Luxemburg, 34b, rue Philippe-II, la cabinetul acestuia,

(2) 210/78: FÉDÉRATION BELGO-LUXEMBOURGEOISE DES INDUSTRIES DU TABAC ASBL (FEDETAB) din Bruxelles, reprezentată de Léon Goffin și Antoine Braun, avocați în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(3) 211/78: ÉTABLISSEMENTS GOSSET SA, reprezentată de Walter van Gerven, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(4) 212/78: BAT BENELUX SA, din Bruxelles, reprezentată de Philippe-François Lebrun, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(5) 213/78: COMPAGNIE INDÉPENDANTE DES TABACS CINTA SA, din Schaerbeek, reprezentată de Edouard Jakhian și de Bernard Hanotiau, avocați în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(6) 214/78: WELTAB SA, din Bruxelles, reprezentată de Pierre van Ommeslaghe, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(7) 215/78: JUBILÉ SA, din Liège, reprezentată de Hans G. Kemmler, de Barbara Rapp-Jung și de Alexander Böhlke, avocați în Baroul din Frankfurt-am-Main, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

(8) 218/78: VANDER ELST SA, din Antwerp, reprezentată de Hans G. Kemmler, Barbara Rapp-Jung și Alexander Böhlke, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

reclamante,

susținute de

¹ Limbile de procedură: germana și franceza.

ASSOCIATION DES DÉTAILLANTS EN TABAC ASBL (ATAB), din Bruxelles, reprezentată de Jean-Régnier Thys, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

ASSOCIATION NATIONALE DES GROSSISTES EN PRODUITS MANUFACTURÉS DU TABAC (AGROTAB), din Liège, asociere profesională, reprezentată de Jean-Marie van Hille și Nadine François, avocați în Baroul din Ghent, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Fernand Entringer, 2 rue du Palais de Justice,

și

FÉDÉRATION NATIONALE DES NÉGOCIANTS EN JOURNAUX, PUBLICATIONS, LIBRAIRIE ET ARTICLES CONNEXES ASBL (FNJ), din Bruxelles, reprezentată de Pierre Didier, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la cabinetul domnului Ernest Arendt,

intervenienți,

împotriva

COMISIEI COMUNITĂȚILOR EUROPENE, reprezentată de consilierul său juridic, domnul B. van der Esch, în calitate de agent, asistat de domnii J.-Fr. Verstrynge și G. zur Hausen, membri ai Serviciului juridic al Comisiei, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului Mario Cervino, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

pârâtă,

susținută de

MESTDAGH FRÈRES & CO. SA, din Gosselies și SA EUGÈNE HUYGHEBAERT, din Mechelen, reprezentate de L. van Bunnan, avocat în Baroul din Bruxelles, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului P. Beghin, 48, avenue de la Liberté,

FÉDÉRATION BELGE DU COMMERCE ALIMENTAIRE ASBL (FBCA), din Bruxelles, reprezentată de L. van Bunnan, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul domnului P. Beghin,

și

GB-INNO-BM SA, din Bruxelles, reprezentată de doamnele M. Waelbroeck și L. van Bunnan, avocați, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul lui Elvinger & Hoss, 15 Côte d'Eich,

intervenienți,

având ca obiect cereri în anularea — și, în unele cauze, cereri subsidiare de reformare a — Deciziei 78/670/CEE a Comisiei din 20 iulie 1978 (IV/28.852 GB-Inno-BM/FEDETAB; IV/29.127 Mestdagh-Huyghebaert/FEDETAB și IV/29.149 — „Recomandarea FEDETAB”; JO L 224, p. 29 și următoarele) în care se susține că reclamantele au încălcat una sau mai multe dispoziții ale articolului 85 din Tratatul CEE.

CURTEA,

compusă din domnii H. Kutscher, președinte, P. Pescatore și T. Koopmans, președinți de cameră, J. Mertens de Wilmars, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, G. Bosco, A. Touffait și O. Due, judecători,

avocat general: domnul G. Reischl,

grefier: domnul A. Van Houtte,

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

I — Observații generale

1 Obiectul prezentelor acțiuni îl constituie anularea Deciziei 78/670/CEE a Comisiei din 20 iulie 1978 privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CEE (IV/28.852 GB-Inno-BM-FEDETAB și IV/29.127 Mestdagh-Huyghebaert-FEDETAB și IV/29.149 — recomandarea „FEDETAB”) (JO L 224, p. 29 și următoarele), prin care se constată că reclamantele au comis încălcări ale articolului menționat.

2 Reclamantele, care reprezintă totalitatea destinatarilor deciziei respective enumerați la articolul 4 din aceasta, reprezintă asocierea fără scop lucrativ Fédération belgo-luxembourgeoise des industries du tabac din Bruxelles (denumită în continuare „FEDETAB”), o asocierie profesională care reunește aproape toți producătorii de tutun prelucrat din Belgia și din Luxemburg, și, individual, șapte dintre cei mai importanți membri ai săi, și anume:

- Cinta SA (denumită în continuare „Cinta”), din Bruxelles,
- Éts Gosset SA (denumită în continuare „Gosset”), din Bruxelles,
- Jubilé SA (denumită în continuare „Jubilé”), din Liège,
- Vander Elst SA (denumită în continuare „Vander Elst”), din Antwerp,
- Weltab SA (denumită în continuare „Weltab”), din Bruxelles,
- BAT Bénélux SA (denumită în continuare „BAT”), din Bruxelles,
- Heintz van Landewyck sàrl (denumită în continuare „HvL”), din Luxembourg.

3 Măsurile incriminate prin decizia contestată și prezentate în continuare vizează distribuția de produse din tutun prelucrat în Belgia și se încadrează în două grupe. Este vorba, pe de o parte, despre anumite decizii adoptate de FEDETAB și despre anumite acorduri încheiate de aceasta cu alte asocieri profesionale din sectorul produselor menționate, între 1 februarie 1962 și 1 decembrie 1975, iar pe de altă parte, despre dispozițiile unei „recomandări” adoptate de FEDETAB cu privire la vânzarea de țigarete pe piața belgiană și notificate Comisiei de către aceasta la 1 decembrie 1975.

4 Întrucât reclamantele au invocat numeroase motive referitoare la desfășurarea procedurii administrative care a precedat decizia contestată, este necesar să se precizeze în primul rând principiile generale ale acestei proceduri, cu scopul de a facilita examinarea argumentației elaborate de părți cu privire la motivele menționate.

5 Prin plângerea depusă la 2 aprilie 1974 la Comisie în temeiul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62, societatea GB-Inno-BM (denumită în continuare „GB”), societate

belgiană de comercializare prin mari lanțuri comerciale, a solicitat Comisiei să inițieze o procedură împotriva FEDETAB, împotriva asocierii fără scop lucrativ „Fédération nationale du commerce de gros en produits manufacturés du tabac” (denumită în continuare „FNCG”) și împotriva asocierii fără scop lucrativ „Association des détaillants du tabac” (denumită în continuare „ATAB”). Ca urmare a acestei plângeri, Comisia a inițiat o procedură în temeiul articolului respectiv în cursul căreia a trimis, la 18 iulie 1975, către FEDETAB, către ATAB precum și către asocieria fără scop lucrativ „Association nationale des grossistes itinérants en produits manufacturés du tabac” (denumită în continuare „ANGIPMT”), asociere înființată în urma dizolvării FNCG, o comunicare a obiecțiilor, în care și-a exprimat opinia că anumite acorduri, decizii și practici concertate ale FEDETAB și ale membrilor săi contravin articolului 85 din tratat.

6 Audierea reclamantelor în prezentele cauze și a petentei GB a fost stabilită pentru 22 octombrie 1975. La 21 octombrie 1975, SA Mestdagh Frères et Cie, societate care desfășoară activități de revânzător en-gros cu sucursale multiple, și SA Eugène Huyghebaert, societate care desfășoară activități de angrosist în domeniul alimentar, au solicitat să intervină în sprijinul plângerii făcute de GB și au depus plângeri la Comisie în temeiul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62.

7 Întrucât audierea a avut loc, astfel cum a fost prevăzut, la 22 octombrie 1975, procedura a fost, prin urmare, extinsă la „Recomandarea privind vânzarea de țigări pe piața belgiană” adoptată de FEDETAB și notificată de aceasta la 1 decembrie 1975, în conformitate cu articolele 2 și 4 din Regulamentul nr. 17/62. La 17 mai 1976, Comisia a adresat FEDETAB și celorlalte reclamante, care notificaseră la rândul lor recomandarea, o a doua comunicare a obiecțiilor, care făcea trimitere la recomandarea menționată și care, la 22 septembrie 1976, a făcut obiectul unei a doua audieri a reclamantelor.

8 După ce a adresat reclamantelor ultimele solicitări de informații și a obținut avizul Comitetului consultativ pentru înțelegeri și poziții dominante, Comisia a adoptat decizia contestată din 20 iulie 1978, care are ca obiect atât plângerile formulate de GB, Mestdagh și Huyghebaert, cât și recomandarea FEDETAB din 1 decembrie 1975.

9 Conform primului articol din decizie, acordurile între destinatarii acesteia și deciziile unei asocieri de întreprinderi adoptate de către FEDETAB și care privesc organizarea distribuției și vânzării de produse din tutun în Belgia și care au ca obiect:

1. exprimarea acordului său, de către FEDETAB, față de angroșiști și detailiști, clasificarea acestora în diverse categorii și alocarea unor marje de profit fixe diferite pentru aceștia din urmă;
2. respectarea prețurilor de revânzare impuse de producători, prevăzută printr-o convenție încheiată la 22 mai și 5 octombrie 1967 între FEDETAB și FNCG și prin actul adițional din 29 decembrie 1970;
3. limitarea de către FEDETAB a accesului la anumite categorii de angroșiști;
4. interzicerea revânzării către alți angroșiști, care făcea obiectul măsurilor colective și al unui act adițional de interpretare din 22 martie 1972;
5. aplicarea în cazul angroșiștilor și detailiștilor a unor termene de plată uniforme, care făcea obiectul măsurilor colective din 23 decembrie 1971;

6. respectarea obligației impuse detailiștilor de a oferi un asortiment minim, stabilit de FEDETAB și asigurat prin acordurile și măsurile colective adoptate de unii dintre membrii săi „au constituit, în perioada cuprinsă între 13 martie 1962 și 1 decembrie 1975, încălcări ale articolului 85 alineatul (1) din tratat”.

10 În sensul articolului 2, recomandarea FEDETAB, intrată în vigoare la 1 decembrie 1975 și având ca obiect:

1. repartizarea angroșiștilor și detailiștilor belgieni în categorii diferite și alocarea pentru aceștia din urmă a unor marje de profit diferite;
2. aplicarea în cazul angroșiștilor și detailiștilor a unor termene de plată uniforme;
3. alocarea pentru angroșiști și detailiști a unei risturne de sfârșit de an

„constituie o încălcare a articolului 85 alineatul (1) din tratat [...] și nu poate beneficia de o exceptare în temeiul alineatului (3) al aceluiași articol”.

11 Articolul 3 alineatul (1) dispune că destinatarii deciziei au obligația de a pune capăt încălcării vizate la articolul 2 și că, în special, „aceștia se abțin începând din acel moment de la orice act care are același obiect” ca și recomandarea FEDETAB. În sensul articolului 3 alineatul (2), FEDETAB are obligația de a-i informa în cel mai scurt timp pe toți membrii săi care nu sunt destinatari ai deciziei în legătură cu conținutul acesteia.

12 Prin ordonanța din 30 octombrie 1978, președintele celei de-a doua camere a Curții, îndeplinind funcția de președinte al Curții, în temeiul articolului 85 alineatul (2) și al articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, pronunțându-se cu titlu provizoriu, a dispus suspendarea executării articolelor 2 și 3 din decizie până când Curtea se va pronunța asupra fondului.

13 Prin cererile depuse la grefa Curții în septembrie și octombrie 1978, fiecare dintre reclamante a introdus o acțiune având ca obiect anularea și, în unele cazuri, reformarea cu titlu subsidiar, a deciziei în litigiu în ceea ce le privește.

14 Prin ordonanțele din 26 octombrie 1978, 28 martie 1979 și, respectiv, 27 iunie 1979, Curtea a admis diferitelor părți să intervină atât în sprijinul concluziilor reclamantelor, cât și al concluziilor Comisiei.

15 Având în vedere legătura dintre ele, aceste cauze trebuie conexe în scopul pronunțării hotărârii.

II — Motive referitoare la formă și la procedură

Primul motiv: Refuzul Comisiei de a asculta anumite asocieri de angroșiști și de detailiști interesați

16 Toate reclamantele, cu excepția Vander Elst, reproșează Comisiei că a refuzat să dea curs cererii asocierilor ANGIPMT și ATAB și a Consortium tabacs-groep tabak (denumită în continuare „GT”), asociere *de facto* care reunește mai ales unele dintre fostele membre ale ANGIPMT, de a fi ascultate în cursul procedurii administrative. Acest refuz constituie o

încălcarea a dispozițiilor articolului 19 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62 și a articolului 5 din Regulamentul nr. 99/63.

17 În conformitate cu articolul 19 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62, în cazul în care persoanele fizice sau juridice care demonstrează un interes suficient solicită să fie ascultate, trebuie să se dea curs cererii acestora. În acest scop, Comisia le oferă acestora, în temeiul articolului 5 din Regulamentul nr. 99/63, posibilitatea să își prezinte punctul de vedere în scris în termenul pe care îl stabilește aceasta.

18 Din dosar reiese că atitudinea Comisiei este criticată numai în măsura în care aceasta a refuzat să invite asocierile menționate anterior la a doua audiere din 22 septembrie 1976 referitoare la recomandarea FEDETAB. Pe de altă parte, din dosar reiese, de asemenea, că în cursul procedurii, aceste asocieri au transmis Comisiei observațiile lor scrise cu privire la recomandare. Rezultă că nu a refuzat să asculte asocierile menționate anterior, încălcând normele administrative menționate anterior, dat fiind faptul că, în conformitate cu articolul 5 din Regulamentul nr. 99/63, Comisia le-a dat posibilitatea să își prezinte punctul de vedere în scris, posibilitate pe care au utilizat-o efectiv.

19 Prin urmare, acest motiv trebuie să fie respins.

Al doilea motiv: Refuzul Comisiei de a da curs cererii FEDETAB de a asculta două asocieri de angroșiști

20 La 30 iunie 1976, FEDETAB a adresat o scrisoare Comisiei prin care solicita să fie invitate la a doua audiere din 22 septembrie 1976 două asocieri de angroșiști, și anume GT și Nationale Vereniging van familiale Groothandelondernemingen (denumită în continuare „NVFG”). Cu toate acestea, din primul paragraf al scrisorii reiese că aceasta avea ca obiect, în primul rând, să informeze Comisia că FEDETAB nu avea nicio obiecție ca ANGIPMT să fie prezentă la audierea din 22 septembrie 1976. Cu toate acestea, în al doilea paragraf se precizează că „FEDETAB dorește, pentru informarea completă a Comisiei,” ca și NVFG și GT să fie invitate. Trebuie remarcat, de asemenea, că această scrisoare a fost adresată Comisiei după ce FEDETAB a primit cea de-a doua comunicare a obiecțiilor cu privire la recomandare, dar înainte de răspunsul FEDETAB referitor la comunicarea menționată.

21 La 20 iulie 1976, după transmiterea Comisiei a răspunsului FEDETAB la cea de-a doua comunicare a obiecțiilor, Comisia a răspuns la scrisoarea din 30 iunie 1976, indicând decizia sa de a nu invita în cele din urmă la audiere decât „FEDETAB și acei membri ai săi care solicită acest lucru”. Aceasta și-a justificat decizia precizând că recomandarea, în opinia sa, reprezintă „un acord restrictiv care a constituit și constituie actul exclusiv al producătorilor, la care [...] angroșiștii și detailiștii nu au luat [...] parte”.

22 Conform FEDETAB, scrisoarea din 30 iunie 1976 a constituit o cerere în sensul articolului 3 alineatul (3) din Regulamentul nr. 99/63, în conformitate cu care întreprinderile și asocierile de întreprinderi împotriva cărora a fost inițiată o procedură „pot [...] să propună Comisiei să asculte persoanele care pot să confirme faptele pe care le invocă” în observațiile scrise cu privire la obiecțiile reținute împotriva acestora.

23 Pe de altă parte, Comisia susține că în temeiul formulării scrisorii din 30 iunie 1976, care tratează egal cererea ANGIPMT și cererea introdusă de FEDETAB în numele NVFG și GT, este vorba despre o cerere pentru audierea unor terți în sensul articolului 5 din Regulamentul nr. 99/63, nu despre o propunere în conformitate cu articolul 3 alineatul (3) ca anumite fapte

să fie confirmate de către martori. Răspunsul Comisiei din 20 iulie 1976 a intervenit în contextul articolului 5.

24 Din articolul 3 alineatele (1) și (2) din Regulamentul nr. 99/63 reiese că întreprinderile și asocierile de întreprinderi împotriva cărora a fost declanșată o procedură pot să expună toate motivele și faptele utile în apărarea lor în cadrul observațiilor scrise cu privire la obiecțiile reținute împotriva lor. Alineatul (3) al acestui articol permite acestor întreprinderi și asocieri să propună Comisiei să asculte terții care pot să confirme faptele pe care acestea le invocă în observațiile scrise. Or, la data la care a adresat Comisiei scrisoarea sa din 30 iunie 1976, FEDETAB nu trimisese încă acesteia răspunsul său scris referitor la a doua comunicare a obiecțiilor, astfel încât această scrisoare nu putea în nici un caz să constituie o propunere valabilă în sensul articolului 3 alineatul (3). În plus, este necesar să se constate că răspunsul scris al FEDETAB din 12 iulie 1976 nu conținea nicio propunere în acest sens și că scrisoarea Comisiei din 20 iulie 1976 nu a determinat nicio reacție din partea FEDETAB în sprijinul unei astfel de propuneri.

25 Prin urmare, acest motiv trebuie să fie respins.

Al treilea motiv: Absența persoanelor mandatate pe parcursul unei etape a audierii din 22 septembrie 1976

26 Acest motiv, invocat de FEDETAB și de celelalte reclamante, cu excepția Jubilé și Vander Elst, este întemeiat pe afirmația conform căreia unele persoane mandatate de Comisie nu s-au prezentat la audiere pentru o perioadă de timp.

27 Cu toate acestea, Comisia a răspuns, fără a fi contrazisă, că singura persoană mandatată pentru această audiere era domnul Dennis Thompson, director al Direcției „Acorduri și abuzuri de poziție dominantă”, care a fost prezent pe parcursul întregii audieri. Prin urmare, absența temporară a anumitor persoane care nu au fost mandatate de Comisie este lipsită de relevanță.

28 Prin urmare, acest motiv trebuie să fie, de asemenea, respins.

Al patrulea motiv: Conexarea incorectă și insuficiența motivării plângerilor Mestdagh și Huyghebaert

29 Acest motiv se întemeiază în principal pe afirmația conform căreia Comisia a declanșat trei proceduri separate, pe care le-a conexas ulterior printr-o decizie nemotivată, fiecare dintre acestea deosebindu-se de celelalte prin alocarea unui număr administrativ diferit. Cu toate acestea, Comisia a omis să adreseze o comunicare a obiecțiilor diferită cu privire la plângerile Mestdagh și Huyghebaert, ceea ce încalcă articolul 2 din Regulamentul nr. 99/63, astfel încât reclamantele au fost private, prin încălcarea articolului 4 din regulamentul menționat, de posibilitatea de a lua poziție, fie în scris, fie oral, în ceea ce privește obiecțiile reținute de Comisie, a căror natură nu le era cunoscută.

30 Comisia susține că nu a existat decât o singură procedură care a condus la decizia din 20 iulie 1978. Nicio dispoziție nu prevede obligația Comisiei de a lua decizii formale de conexare a cauzelor, iar conceptul de conexare nu există în practica sa administrativă. În cazul de față, aceasta a desfășurat procedura administrativă și s-a pronunțat printr-o decizie unică cu privire la aceeași încălcare care a făcut obiectul unor plângeri succesive având același obiect, fără a aduce atingere dreptului la apărare și fără a denatura desfășurarea procedurii.

31 În ceea ce privește prezentul motiv, este necesar să se observe că Mestdagh și Huyghebaert au adresat, la 10 și, respectiv, 13 octombrie 1975 câte o scrisoare Comisiei prin care îi solicitau să se alăture plângerii GB. La 20 octombrie 1975, Comisia a informat FEDETAB că plângerea Mestdagh va fi conexată plângerii GB și că s-a decis acceptarea prezenței Mestdagh la audierea din 22 octombrie 1975. Cu toate acestea, este necesar să se sublinieze că la cererea reclamantelor, Mestdagh și Huyghebaert nu au fost ascultate în cadrul acestei audieri. De asemenea, prin scrisoarea din 13 noiembrie 1975, Comisia a transmis reclamantelor copia plângerilor introduse de Mestdagh și Huyghebaert. Acestea au prezentat observații scrise cu privire la plângerile respective în cursul lunilor decembrie 1975 și ianuarie 1976.

32 În conformitate cu articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 99/63, Comisia „comunică în scris întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi obiecțiile reținute împotriva acestora”. Conform articolului 4 din acest regulament, „în deciziile sale, Comisia reține împotriva întreprinderilor și asocierilor de întreprinderi destinate numai obiecțiile în privința cărora acestea din urmă au avut posibilitatea de a-și face cunoscut punctul de vedere”. Din toate aceste dispoziții reiese că, în decizia sa, Comisia nu trebuie să rețină decât obiecțiile comunicate în scris întreprinderilor și asocierilor în cauză cărora le-a fost acordată posibilitatea de a-și face cunoscut punctul de vedere. Pe de altă parte, nimic nu împiedică Comisia să se pronunțe printr-o decizie unică cu privire la aceeași încălcare care a făcut obiectul mai multor plângeri depuse succesiv în cursul aceleiași proceduri.

33 Plângerea depusă de Mestdagh și Huyghebaert vizează numai excluderea acestor întreprinderi, care nu este întemeiată pe niciun criteriu obiectiv, din categoriile de angroșiști incluse în clasificarea instituită de producătorii de țigarete prin intermediul FEDETAB, astfel încât întreprinderilor menționate li s-au refuzat efectiv condițiile en-gros. Această plângere se înscrie, așadar, în cadrul general al plângerii depuse de GB. De asemenea, întrucât Mestdagh și Huyghebaert au răspuns, la cererea Comisiei, în scris la observațiile reclamantelor, acestea au prezentat din nou în iulie 1976 observații scrise la acest răspuns, exprimându-și, astfel, pentru a doua oară punctul de vedere cu privire la plângerile Mestdagh și Huyghebaert.

34 În aceste împrejurări, este necesar să se constate că plângerea depusă de Mestdagh și Huyghebaert nu a impus necesitatea, pentru a asigura respectarea dreptului la apărare, nici a declanșării unei proceduri separate, nici a unei comunicări a obiecțiilor suplimentară. Prin faptul că a informat reclamantele cu privire la conținutul plângerii Mestdagh și Huyghebaert și a primit observațiile scrise ale acestora în această privință Comisia a asigurat respectarea acestor drepturi.

35 Din considerentele precedente rezultă că obiecția trebuie să fie respinsă.

Al cincilea motiv: Refuzul de a face public dosarul

36 Acest motiv, invocat de toate reclamantele cu excepția Jubilé, se întemeiază pe încălcarea principiului general al dreptului la apărare, întrucât Comisia a refuzat să facă public dosarul pe care se bazează decizia atacată.

37 Prin scrisoarea din 21 mai 1976, FEDETAB a solicitat Comisiei să îi transmită o scrisoare adresată acesteia de ANGIPMT la 13 februarie 1976, „precum și toate celelalte documente care au determinat Comisia să formuleze obiecții și pe care le-ar putea folosi în audierea stabilită în prezent pentru 29 iunie următor”. Ca răspuns la această solicitare, la 26 mai 1976 Comisia a trimis federației FEDETAB, fără alte documente, scrisoarea menționată anterior, datată în realitate 2 martie 1976.

38 Acest răspuns nu a determinat nicio reacție din partea reclamantelor în ceea ce privește prezentarea altor documente. Pe de altă parte, este cunoscut că, în afară de scrisoarea ANGIPMT, Comisia a transmis reclamantelor cele două comunicări ale obiecțiilor și plângerile societăților GG, Mestdagh și Huyghebaert.

39 Chiar dacă, în replica sa, FEDETAB prezintă unele fapte sau documente cu privire la care se pretinde că nu au fost comunicate și pe care se întemeiază decizia, aceasta nu a reușit să stabilească că, în cursul procedurii administrative, Comisia a refuzat să prezinte documente referitoare la faptele esențiale, privându-le, astfel, pe reclamante de elementele necesare apărării lor. Astfel cum Curtea a constatat în Hotărârea din 13 februarie 1979, în cauza 85/76, Hoffmann-La Roche împotriva Comisiei, Rec., 1979, p. 461, este suficient ca o comunicare a obiecțiilor să enunțe, chiar și în mod succint, însă clar, faptele principale pe care se bazează Comisia, totuși cu condiția ca aceasta să prezinte, în cursul procedurii administrative, elementele necesare apărării. Întrucât Comisia a prezentat FEDETAB, pe lângă cele două comunicări ale obiecțiilor, plângerile societăților GG, Mestdagh și Huyghebaert și scrisoarea ANGIPMT, nu s-a stabilit că aceasta a omis să comunice reclamantelor elementele necesare apărării lor.

40 De asemenea, reclamantele FEDETAB și Vander Elst au solicitat Comisiei, după adoptarea deciziei atacate, să le pună la dispoziție dosarul pe care s-a bazat aceasta. Refuzul Comisiei de a le transmite dosarul administrativ nu poate fi invocat pentru a obține anularea deciziei, întrucât cererile de luare la cunoștință a conținutului dosarului introduse după adoptarea deciziei nu ar fi putut avea nicio incidență asupra desfășurării procedurii administrative.

Al șaselea motiv: Încălcarea secretului profesional

41 Acest motiv, invocat de FEDETAB și de celelalte reclamante, cu excepția societăților Jubilé și Vander Elst, este întemeiat pe afirmația FEDETAB că societatea GB a primit de la Comisie informații care prin natura lor se încadrează în categoria secretului profesional și erau comunicate sub această rezervă. FEDETAB a anexat trei tabele la memoriul din 22 septembrie 1975, redactat ca răspuns la prima comunicare a obiecțiilor; primul tabel urmărește evoluția veniturilor din cursul celor cinci ani precedenți a 160 de mărci de țigarete, cel de-al doilea tabel prezintă numărul de țigarete cumpărate de principalii comercianți specializați; cel de-al treilea tabel prezintă termenele de plată pentru 25 dintre clienții principali ai producătorilor de țigarete principali din Belgia. Aceasta a subliniat în memoriul său caracterul confidențial al acestor tabele. Însă Comisia a comunicat petentei GB întregul răspuns din partea FEDETAB, inclusiv tabelele menționate. Procedând astfel, aceasta a încălcat articolul 20 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17/62, conform căruia „fără a aduce atingere dispozițiilor articolelor 19 și 21, Comisia și autoritățile competente ale statelor membre, precum și funcționarii și alți agenți au obligația de a nu divulga informațiile pe care le-au colectat în temeiul prezentului regulament și care, prin natura lor, se încadrează în categoria secretului profesional”. Această încălcare a unui principiu de ordine publică comunitară viciază decizia Comisiei.

42 În ceea ce o privește, Comisia nu contestă faptul că la 2 octombrie 1975 a comunicat societății GB întregul răspuns din partea FEDETAB, inclusiv tabelele. Această comunicare a avut loc, conform Comisiei, ca urmare a cererii societății GB care, deoarece solicitase să fie ascultată și mai ales să fie invitată la audiere, solicitase, de asemenea, să fie informată în legătură cu răspunsurile reclamantelor la prima comunicare a obiecțiilor. Pentru a-și justifica atitudinea, Comisia invocă în special următoarele argumente.

43 În primul rând, informațiile în litigiu nu se încadrau în categoria secretului profesional. Având în vedere că au fost comunicate FEDETAB de către producători, acestea erau cunoscute de toate reclamantele prin intermediul reprezentanților care fac parte din consiliul de administrație al FEDETAB. Ca urmare a acestui fapt, informațiile și-au pierdut caracterul confidențial și nu mai era necesar să fie considerate ca fiind protejate de obligația respectării secretului profesional care incumbă funcționarilor Comisiei.

44 În al doilea rând, presupunând chiar că aceste informații erau protejate de obligația de confidențialitate, articolul 20 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62 acorda Comisiei dreptul, iar articolul 19 alineatul (2) îi impunea obligația de a le transmite societății GB. Dacă ar fi acționat altfel, Comisia ar fi încălcat dreptul societății GB de a fi ascultată în întregime.

45 În ultimul rând, Comisia susține că reclamantele nu au dovedit deloc în ce mod acțiunea Comisiei în privința tabelelor a denaturat desfășurarea procedurii administrative.

46 Pentru a se răspunde acestui argument trebuie să se sublinieze că, în primul rând, informațiile cu caracter de secret profesional care sunt comunicate unei asocieri profesionale de către membrii săi și care astfel își pierd acest caracter față de aceștia, nu pierd caracterul respectiv față de terți. În ipoteza în care această asocieră transmite astfel de informații Comisiei în cadrul unei proceduri inițiate în temeiul Regulamentului nr. 17/62, Comisia nu poate invoca dispozițiile articolelor 19 și 20 din acest regulament pentru a justifica transmiterea acestor informații petenților terți. Articolul 19 alineatul (2) nu acordă acestora decât dreptul de a fi ascultați, nu și dreptul de a primi informații confidențiale.

47 Cu toate acestea, este necesar să se constate că, în cauza de față, presupunând chiar că cele trei tabele ar fi fost protejate de obligația de confidențialitate și comunicate în mod incorect de Comisie societății GB, acest viciu de procedură nu determină anularea în totalitate sau în parte a deciziei decât în cazul în care se stabilește că, în absența acestei nereguli, decizia atacată ar fi putut avea un conținut diferit. Examinarea dosarului a arătat că societatea GB nu a primit, prin comunicarea în litigiu, niciun argument care ar fi putut influența conținutul deciziei în cauză.

Al șaptelea motiv: Exceptarea de la notificare

48 Conform acestui motiv, invocat de FEDETAB și de celelalte reclamante cu excepția societăților Jubilé și Vander Elst și bazat pe argumentul federației FEDETAB, Comisia a încălcat articolul 85 alineatele (1) și (3) din tratat, precum și articolul 4 din Regulamentul nr. 17/62 refuzând să aplice articolul 85 alineatul (3) din tratat măsurilor anterioare recomandării din 1 decembrie 1975 pe motiv că aceste măsuri nu fuseseră notificate deși nu erau exceptate de la notificare. De asemenea, motivarea deciziei Comisiei în această privință este inexactă și insuficientă.

49 FEDETAB susține în special, în sprijinul acestui argument, că toate măsurile anterioare, sau, cel puțin, cea mai mare parte a acestora, îndeplineau condițiile de exceptare de la notificare prevăzute la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din regulament, conform căruia:

„2. Alineatul (1) nu se aplică acordurilor, deciziilor și practicilor concertate, în cazul în care:

(1) La acestea participă numai întreprinderi resortisante dintr-un singur stat membru, iar aceste acorduri, decizii sau practici nu privesc nici importul, nici exportul între statele membre;

(2) La acestea participă numai două întreprinderi, iar aceste acorduri au ca efect numai:

(a) restrângerea libertății de stabilire a prețurilor la condițiile comerciale ale unei părți la contract la revânzarea mărfurilor pe care le-a achiziționat de la cealaltă parte la contract...”.

Conform FEDETAB, Comisia ar fi trebuit să examineze diferitele măsuri și să verifice pentru fiecare dintre ele dacă sunt îndeplinite condițiile privind exceptarea de la notificare. Conform FEDETAB, acesta era cazul.

50 În fapt, exprimarea acordului FEDETAB față de angroșiști și detailiști și clasificarea acestora în diverse categorii, precum și obligațiile legate de asortimentul care trebuie oferit de detailiști rezultă exclusiv din deciziile FEDETAB, asociere care are personalitate juridică și care acționează prin intermediul organelor statutare. Prin urmare, nu este vorba despre un acord între întreprinderi, nici despre o decizie adoptată de aceste întreprinderi ca atare. Conform FEDETAB, aceste decizii puteau, prin urmare, să beneficieze de exceptarea de la notificare prevăzută la articolul 4 alineatul (1) din regulament.

51 De asemenea, în ceea ce privește acordurile încheiate între FEDETAB și FNCG, este vorba despre acorduri între două federații profesionale, care acționează ca atare în numele membrilor acestora, însă nu în calitate de mandatar, astfel încât aceste acorduri pot, conform FEDETAB, să beneficieze de exceptarea prevăzută la articolul 4 alineatul (2) paragraful (1).

52 „Acordurile standard” semnate de mai mulți distribuitori la invitația FEDETAB și care implică angajamentul de a respecta interzicerea revânzării către anumiți angroșiști nu constituie în realitate decât angajamente unilaterale ale acestor distribuitori, astfel încât aceste acorduri standard pot, conform FEDETAB, să beneficieze de exceptarea prevăzută la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din regulament.

53 În ceea ce privește măsurile colective adoptate la 23 decembrie 1971 cu privire la termenele de plată, FEDETAB susține că nu era vorba despre decizii ale întreprinderilor sau de acorduri între mai multe întreprinderi, ci mai degrabă despre acorduri încheiate de fiecare producător cu fiecare dintre clienții săi. În mod evident, astfel de acorduri nu fac obiectul notificării.

54 La paragraful 110 din decizie, Comisia stipulează că nu putea aplica articolul 85 alineatul (3) din tratat în cazul măsurilor adoptate în ceea ce privește distribuția în perioada cuprinsă între 13 martie 1962 și 1 decembrie 1975 (descrise la paragrafele 19–57 din decizie), dat fiind că acestea nu i-au fost notificate în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17/62, deși nu se încadrau în niciuna dintre categoriile de acorduri și decizii exceptate de la notificare în temeiul alineatului (2) din acest articol.

55 Este necesar să se remarce că, prin adoptarea măsurilor respective, FEDETAB acționa efectiv în numele membrilor săi, adică majoritatea producătorilor belgieni și un producător luxemburghez (reclamanta HvL) de tutun prelucrat. Acest lucru reiese, în mod deosebit de clar, din articolul 8 alineatul (2) din statutele FEDETAB, conform căruia pentru a fi admis ca membru al FEDETAB este necesară aderarea la statutele acesteia și la toate deciziile adoptate în temeiul statutelor menționate, precum și îndeplinirea obligațiilor stipulate în acestea. Acești producători participau astfel la măsurile menționate prin intermediul asocierii lor profesionale. Această constatare este întărită de diverse afirmații chiar ale FEDETAB. Prin scrisoarea din 26 ianuarie 1971, adresată Comisiei ca răspuns la cererea de informații, FEDETAB a prezentat un raport privind politica sa și practica în domeniul distribuției în Belgia a produselor din tutun prelucrat. La pagina 2, la punctul B din această scrisoare, în legătură cu caracterul liber al sistemului de distribuție, FEDETAB adaugă: „Singura restricție —

convenită doar între membrii FEDETAB și care nu îi obligă pe producătorii străini — este de a rezerva condițiile en-gros pentru angroșiștii «recunoscuți» pentru serviciile speciale pe care le prestează pentru industrie». De asemenea, din textul Convenției din 22 mai 1967 privind prețurile de ruinare (anexa II la scrisoarea citată) reiese că aceasta a fost încheiată între FNCG și FEDETAB acționând în numele membrilor lor respectivi. Participarea reală a acestor membri la conținutul convenției este clar precizată la articolul 1, care prevede:

„Angroșiștii din Belgia reprezentați de subsemnata din prima parte (FNCG) se angajează atât între ei cât și față de producătorii de țigarete, reprezentați de subsemnata din a doua parte (FEDETAB), să vândă produsele din tutun prelucrat cumpărate de aceștia la prețurile indicate de furnizori, fără reduceri [...]”.

56 Din aceste considerente rezultă că măsurile în cauză nu intrau sub incidența articolului 4 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17/62, dat fiind că la acestea participau producători resortisanți din două state membre, și anume Belgia și Marele Ducat al Luxemburgului, și mai mult de două întreprinderi, adică cel puțin reclamantele. Întrucât aceste măsuri nu sunt exceptate de la notificare, prezentul motiv trebuie să fie respins.

Al optulea motiv: Refuzul de a considera scrisoarea FEDETAB din 26 ianuarie 1971 drept o notificare

57 Conform acestui motiv, invocat de FEDETAB și de celelalte reclamante, cu excepția Jubilé și Vander Elst, Comisia a refuzat în mod incorect să considere drept notificare valabilă a măsurilor practicate în domeniul distribuției produselor din tutun prelucrat scrisoarea menționată anterior a FEDETAB din 26 ianuarie 1971, deși această scrisoare, inclusiv anexele sale, a informat Comisia cu privire la măsurile pe care ulterior aceasta le-a incriminat și a prezentat motivele pentru care aceste măsuri fie nu intrau sub incidența articolului 85 alineatul (1) din tratat, fie erau favorabile, în orice caz, organizării pieței.

58 În decizie (paragraful 111), Comisia subliniază că această scrisoare, adresată Comisiei ca răspuns la o solicitare oficială de furnizare de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17/62, nu include nicio cerere de exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3) din tratat și nu se referă la aplicarea articolelor 4 și 5 din Regulamentul nr. 17/62. În plus, FEDETAB nu a folosit de această dată formularele de notificare prevăzute de Regulamentul nr. 27 al Comisiei (JO 35, 10 mai 1962, p. 1118/62).

59 În memoriul în apărare, Comisia a subliniat, de asemenea, că în prima comunicare a obiecțiilor din 18 iulie 1975 a precizat că măsurile în cauză nu puteau fi exceptate atâta timp cât nu fuseseră notificate.

60 În răspunsul său, din 22 septembrie 1975, la prima comunicare a obiecțiilor, FEDETAB a precizat că, în opinia sa, scrisoarea din 26 iunie 1971 putea fi considerată drept o notificare valabilă.

61 Forma, conținutul și celelalte modalități de notificare prevăzute în special la articolul 4 din Regulamentul nr. 17/62 sunt reglementate de articolul 4 din Regulamentul nr. 27/62, astfel cum a fost modificat prin articolul unic din Regulamentul nr. 1133/68 al Comisiei din 26 iulie 1968 (JO L 189, p. 1). Rezultă chiar din termenii acestei dispoziții că notificările trebuie să fie prezentate prin intermediul unui formular A/B, reprodus în anexa la Regulamentul nr. 1133/68, și că trebuie să conțină informațiile indicate în formularul respectiv.

62 Prin urmare, utilizarea formularului este obligatorie și constituie o condiție prealabilă indispensabilă validității notificării. Această condiție ține cont de necesitatea, exprimată la articolul 87 alineatul (2) litera (b) din tratat, în cadrul normelor de aplicare a articolului 85 alineatul (3), de a asigura o supraveghere eficientă și de a simplifica pe cât este posibil controlul administrativ. Prezenta speță oferă un exemplu frapant de confuzie și neînțelegeri care pot fi generate de o notificare făcută prin alt mijloc decât formularul indicat. FEDETAB a afirmat pentru prima dată că scrisoarea din 26 ianuarie 1971 constituie o notificare numai în răspunsul din 22 septembrie 1975 la prima comunicare a obiecțiilor.

63 Din considerentele expuse mai sus, este, prin urmare, necesar ca prezenta obiecție să fie respinsă.

Al nouălea motiv: Răspunsul insuficient la argumentele privind aplicarea articolului 85 alineatul (3) din tratat

64 Conform acestui motiv, invocat de FEDETAB și de celelalte reclamante, cu excepția Jubilé și Vander Elst, Comisia, în loc să ia în considerare în decizia sa fiecare dintre argumentele FEDETAB privind aplicabilitatea articolului 85 alineatul (3) în ceea ce privește dispozițiile din recomandare, nu a examinat decât câteva dintre aceste argumente, încălcând obligația de a-și motiva decizia, obligație care îi este impusă prin articolul 190 din tratat.

65 Din decizie reiese că, după ce a reamintit (paragrafele 114 – 117) anumite argumente ale părților, Comisia a prezentat (paragrafele 118 – 132) opinia sa referitor la recomandare în ceea ce privește aplicarea articolului 85 alineatul (3). Această opinie, deși conține elemente de răspuns la argumentele menționate, constituie nu o refutație detaliată a acestora, ci o argumentație autonomă care prezintă, în termeni generali, motivele pentru care acordarea unei exceptări în temeiul articolului 85 alineatul (3) este exclusă în acest caz.

66 Deși, în temeiul articolului 190 din tratat, Comisia este obligată să-și motiveze deciziile, menționând elementele de fapt și de drept de care depinde justificarea juridică a măsurii și considerentele în baza cărora a adoptat decizia, nu este necesar ca aceasta să pună în discuție toate elementele de fapt și de drept care au fost invocate de fiecare parte interesată în cursul procedurii administrative. Prin urmare, prezentul motiv, întemeiat chiar pe ipoteza unei astfel de cerințe, trebuie să fie respins.

Al zecelea motiv: Luarea în considerare de către Comisie a unor obiecții care nu au fost comunicate

67 Conform acestui motiv, invocat de toate reclamantele, Comisia a încălcat dispozițiile articolului 19 alineatul (1) din Regulamentul nr. 17/62 și ale articolului 4 din Regulamentul nr. 99/63 omițând să dea reclamantelor posibilitatea de a-și prezenta punctul de vedere cu privire la anumite obiecții pe care le-a reținut în decizia atacată. În a doua comunicare a obiecțiilor, Comisia a refuzat să acorde recomandării dreptul la exceptare prevăzut la articolul 85 alineatul (3) pentru singurul motiv că aceasta nu îndeplinește prima dintre cele patru condiții prevăzute la acest articol, și anume îmbunătățirea producției sau a distribuției de produse ori promovarea progresului tehnic sau economic. Prin urmare, reclamantele nu au dat explicații decât cu privire la această condiție. Însă decizia atacată a refuzat să acorde dreptul la exceptare și pe motivul că nu erau îndeplinite celelalte trei condiții prevăzute la articolul 85 alineatul (3). Prin urmare, reclamantele au fost lipsite de posibilitatea de a-și prezenta punctul de vedere cu privire la existența acestor condiții.

68 Astfel după Curtea cum s-a pronunțat în Hotărârea din 15 iulie 1970, în cauza 41/69 ACF Chemiefanna împotriva Comisiei, Rec., 1970, p. 661, p. 693, considerentele 91 – 93, decizia nu trebuie să fie neapărat o copie a expunerii de obiecții. De fapt, Comisia trebuie să țină seama de elementele care rezultă din procedura administrativă fie pentru a renunța la obiecțiile care s-au dovedit neîntemeiate, fie pentru a adapta și a completa, atât în fapt cât și în drept, argumentația pe care o aduce în sprijinul obiecțiilor pe care le reține. Această ultimă posibilitate nu este în contradicție cu principiul dreptului la apărare protejat prin articolul 4 din Regulamentul nr. 99/63.

69 În prezenta speță, din examinarea celei de-a doua comunicări a obiecțiilor reiese că refuzul de a acorda exceptarea prevăzută la articolul 85 alineatul (3) din tratat este întemeiat exclusiv pe constatarea că prima condiție de la alineatul menționat nu este îndeplinită. În decizie, după expunerea unei motivări detaliate (paragrafele 113 – 131), această obiecție este formulată la paragraful 132.

70 Pe de altă parte, este necesar să se constate că alte două obiecții sunt luate efectiv în considerare în decizie. La paragraful 132 se adaugă că recomandarea „nu este în măsură să rezerve utilizatorilor o parte echitabilă din profitul pe care îl poate eventual genera”. De asemenea, la paragraful 133 se afirmă că „având în vedere cota de piață deținută de FEDETAB, acordurile oferă întreprinderilor în cauză posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială a produselor în cauză”.

71 Comisia subliniază, în primul rând, că reclamantele și-au prezentat deja pe larg punctul de vedere cu privire la cele patru condiții prevăzute la articolul 85 alineatul (3) în cursul procedurii administrative și, în special, la data notificării recomandării. În ceea ce privește cea de-a doua condiție (rezervarea pentru utilizatori a unei părți echitabile din profit), aceasta a fost menționată în prima comunicare a obiecțiilor. De asemenea, în decizie, Comisia a făcut rezumatul declarațiilor reclamantelor cu privire la această condiție (în special la paragrafele 114 – 117) și a răspuns la unele argumente ale acestora (la paragrafele 119, 121, 122, 125, 126 și 131).

72 Întrucât afirmațiile Comisiei sunt exacte, Curtea trebuie să constate că, ținând seama de faptul că cele două comunicări ale obiecțiilor trebuie examinate în ansamblu și că a doua condiție este menționată în prima comunicare, obiecția reținută în privința sa la paragraful 131 din decizie nu poate constitui o încălcare a articolului 4 din Regulamentul nr. 99/63.

73 În ceea ce privește menționarea, la paragraful 133 din decizie, a celei de a patra condiții de la articolul 85 alineatul (3) din tratat, Comisia subliniază că nu este vorba decât despre o completare adusă argumentației sale în drept în sprijinul refuzului de a acorda exceptarea, argumentația sa principală cu privire la prima condiție.

74 Este cunoscut că nicio obiecție referitoare la a patra condiție nu a fost reținută în mod expres în cele două comunicări ale obiecțiilor în cadrul întrebării privind aplicabilitatea dispozițiilor articolului 85 alineatul (3). Cu toate acestea, dat fiind că necesitatea de a clarifica în ce măsură recomandarea oferă reclamantelor posibilitatea de a elimina concurența constituie chiar fondul celei de a doua comunicări a obiecțiilor, cu privire la care reclamantele și-au prezentat punctul de vedere, introducerea acesteia în secțiunea din decizie referitoare la aplicabilitatea articolului 85 alineatul (3) la recomandare nu poate constitui o încălcare a dreptului la apărare contrară articolului 4 din Regulamentul nr. 99/63. Din această cauză, este necesar ca prezentul motiv să fie respins.

Al unsprezecelea motiv: Aprecierea eronată a recomandării în raport cu măsurile anterioare

75 Reclamantele Jubilé și Vander Elst reproșează Comisiei că a încălcat dispozițiile articolelor 85 și 190 din tratat considerând în mod eronat recomandarea de la 1 decembrie 1975 drept o prorogare a măsurilor luate anterior acestei date, din această cauză recomandarea nefiind apreciată în mod corect. O comparație cu conținutul recomandării a restricțiilor în calea concurenței care, în opinia Comisiei, au rezultat din acordurile anterioare, dovedește că este vorba despre două situații de fapt complet diferite care, prin urmare, determină efecte diferite asupra concurenței. Această eroare în privința situației de fapt a determinat Comisia să motiveze pretensele efecte restrictive asupra concurenței care decurg din recomandare prin efectele acordurilor anterioare.

76 În această privință, este necesar să se observe în primul rând că recomandarea și măsurile anterioare acesteia sunt tratate separat în decizie atât sub aspectul faptelor, cât și al aprecierii juridice. În ceea ce privește faptele, la paragraful 60 din decizie se afirmă că recomandarea „[...] este destinată să înlocuiască măsurile descrise la punctul I C anterior (și anume măsurile anterioare)”, ceea ce constituie o simplă constatare de fapt care nu se pretează niciunei contestații. Partea dispozitivă menține distincția între cele două serii de măsuri dedicându-le două articole diferite, și anume: articolul 1 pentru măsurile anterioare; articolul 2 pentru recomandare.

77 Astfel cum s-a pronunțat Curtea în Hotărârea din 16 decembrie 1975, în cauzele conexe 40 – 48, 50, 54 – 56, 111, 113 și 114/73, Suiker Unie și alții împotriva Comisiei, Rec., 1975, p. 1663 la p. 1930, considerentul 111, nimic nu interzice Comisiei să se pronunțe printr-o decizie unică cu privire la mai multe încălcări, cu condiția ca decizia să permită fiecărui destinatar să identifice precis obiecțiile reținute în ceea ce îl privește. Datorită structurii sale, decizia permite să se facă o distincție clară între măsurile diferite, chiar dacă într-adevăr în aprecierea juridică a recomandării acesteia i se atribuie, în diverse secțiuni, obiective sau efecte asemănătoare sau identice celor care caracterizează unele măsuri anterioare.

78 Prin urmare, Comisia nu a încălcat articolul 190 din tratat printr-o motivare insuficientă sau printr-o lipsă a motivării. În ceea ce privește diversele inexactități din planul faptelor invocate de reclamante și erori de drept care decurg din acestea, este necesar să fie luate în considerare în cadrul examinării motivelor de fond.

III — Cu privire la primele șase motive și al zecelea motiv în raport cu articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului

79 În replica sa, FEDETAB susține că atitudinea Comisiei, care face obiectul celor șapte motive menționate anterior constituie, de asemenea, o încălcare a articolului 6 alineatul (1) din Convenția europeană a drepturilor omului, conform căruia orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil. Prevalându-se de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în special Hotărârea König din 31 mai 1978, seria A, nr. 27, p. 30, paragraful 90), FEDETAB susține că drepturile definite la articolele 85 și următoarele din tratat în domeniul concurenței și de regulamentul de punere în aplicare constituie drepturi cu caracter civil în sensul dispozițiilor articolului 6 alineatul (1) din convenție.

80 Comisia răspunde prin a remarca faptul că ea nu reprezintă o instanță în sensul dispozițiilor menționate anterior atunci când aplică normele privind concurența din tratat. Subliniind că unul dintre criteriile existenței unei „instanțe” stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului este independența față de puterea executivă (a se vedea Hotărârea Ringeisen, seria A

nr. 13, p. 39, paragraful 94), Comisia remarcă faptul că, întrucât este investită cu putere executivă comunitară, este cel puțin îndoielnic faptul că, în absența independenței cu privire la această putere, poate constitui o instanță în sensul menționat anterior.

81 Argumentația FEDETAB este lipsită de relevanță. Deși Comisia este obligată să respecte garanțiile procedurale prevăzute de dreptul comunitar — garanții care au fost respectate, astfel cum rezultă din cele menționate anterior — aceasta nu poate, totuși, să fie considerată „instanță” în sensul articolului 6 din Convenția europeană a drepturilor omului.

IV — Motivul cu privire la un principiu general de drept

82 Toate reclamantele, cu excepția societăților Jubilé și Vander Elst, reproșează Comisiei că a încălcat un principiu general de drept, și anume cel referitor la egalitatea între întreprinderile publice și private în raport cu dispozițiile tratatului. Se pretinde că, în faăt, Comisia ar fi sancționat practicile reclamantelor în domeniul distribuției, în timp ce tolera restricții incontestabile în calea concurenței în Franța și în Italia, țări cu monopol de stat asupra produselor din tutun.

83 În sprijinul acestui argument, FEDETAB a susținut în special că deschiderea piețelor din Franța și Italia este împiedicată de numeroase și importante obstacole de ordin legal și administrativ pe care le enumeră în cererea sa introductivă de instanță. În replica sa la explicațiile Comisiei, care se referă în special la procedurile pe care aceasta le-a inițiat în vederea ajustării acestor monopoluri, FEDETAB declară că are convingerea că Comisia nu a respectat limitele puterii sale discreționare pe care i le impune principiul egalității între întreprinderi în raport cu tratatul.

84 Acest argument trebuie să fie respins. În fapt, din dosar rezultă că, în privința statelor membre menționate anterior, Comisia a inițiat diverse acțiuni, astfel încât acest argument nu este, în fapt, exact. În orice caz, chiar presupunând că aceasta nu și-a îndeplinit unele dintre obligațiile care decurg din articolul 155 din tratat, omițând să asigure aplicarea dreptului comunitar în domeniul concurenței și al ajustării monopolurilor publice în sectorul tutunului prelucrat, această împrejurare nu poate justifica eventualele încălcări ale dreptului comunitar în domeniul concurenței comise în prezenta speță de către reclamante în același sector.

V — Motive de fond cu privire la articolul 85 alineatul (1) din tratat

A — Aprecierea eronată a naturii și a domeniului de aplicare a recomandării

85 Jubilé și Vander Elst susțin că Comisia ar fi încălcat articolele 85 și 190 din tratat, considerând în mod eronat că recomandarea a constituit un acord între întreprinderi sau o decizie a unei asocieri de întreprinderi ori că a creat obligații pentru reclamante. Pentru a constitui un astfel de acord, recomandarea ar fi trebuit să includă elementele constitutive ale unui contract cu caracter obligatoriu în conformitate cu legislația națională. Or, în prezenta speță, nu este vorba despre un astfel de contract, dat fiind că îi lipsește caracterul obligatoriu.

86 Acest argument nu poate fi reținut. În prezenta cauză, reclamantele membre ale FEDETAB au informat Comisia că doresc să se alăture la notificarea recomandării și, în cursul procedurii în fața Curții, au admis că s-au conformat acesteia de la 1 decembrie 1975. Rezultă din aceasta că recomandarea constituie expresia exactă a voinței reclamantelor de a se comporta pe piața belgiană a țigaretelor în conformitate cu recomandarea. Prin urmare, condițiile necesare pentru aplicarea articolului 85 alineatul (1) sunt îndeplinite.

87 Unele reclamante, precum și intervenienta AGROTAB, reproșează de asemenea Comisiei că a tratat în mod eronat recomandarea ca fiind o decizie a unei asocieri de întreprinderi în sensul articolului 85 alineatul (1). Recomandarea ar fi fost emisă de FEDETAB, asocierie fără scop lucrativ care, în această calitate, nu participă la viața economică.

88 Nici acest argument nu poate fi reținut. Pe de o parte, astfel cum reiese din articolul 8 din statutele FEDETAB, deciziile adoptate de aceasta sunt obligatorii pentru membrii săi. Pe de altă parte, articolul 85 alineatul (1) se aplică de asemenea asocierilor în măsura în care activitatea specifică sau cea a întreprinderilor care aderă la aceasta urmărește să producă efectele a căror eliminare este vizată de articol. Dat fiind că unii producători au declarat expres că se conformează dispozițiilor din recomandare, aceasta nu poate face excepție de la articolul 85 din tratat exclusiv din cauză că a fost emisă de o asocierie fără scop lucrativ.

89 De asemenea, nu poate fi acceptat nici argumentul potrivit căruia recomandarea nu are caracter obligatoriu, iar la paragraful 61 din decizia atacată se menționează în mod eronat o obligație reală pentru toate întreprinderile din sectorul în cauză. Pe lângă faptul că, în temeiul articolului 8 din statutele FEDETAB, dispozițiile recomandării sunt obligatorii pentru membrii săi, trebuie remarcat, de asemenea, că acceptarea recomandării de către șapte întreprinderi, reclamante în prezentele cauze, care controlează o parte semnificativă din totalul vânzărilor de țigarete în Belgia, exercită o mare influență asupra concurenței pe piața în cauză.

B — Aprecierea eronată pretinsă de reclamanta HvL

90 Reclamanta HvL, producător de țigarete din Luxemburg, reclamă faptul că, în ceea ce o privește, au fost încălcate articolele 85 și 190 din tratat, întrucât Comisia a considerat în mod eronat că HvL și-a concertat cu ceilalți participanți acțiunile privind măsurile anterioare datei de 1 decembrie 1975. În această privință, reclamanta subliniază că în ceea ce privește perioada anterioară datei de 1 decembrie, ea nu a semnat nici unul din acordurile menționate în decizie, cu excepția scrisorii din 23 decembrie 1971 în care se stabileau termenele maxime de plată. Rezultă că îi pot fi reproșate numai măsurile vizate în această scrisoare. Din cauza presiunilor de pe piața belgiană, aceasta s-a aliniat la comportamentul celorlalți producători și importatori belgieni, fără ca, din această cauză, să se poată presupune existența unui acord sau a unei practici concertate.

91 Acest argument nu poate fi acceptat. Reclamanta este membră a FEDETAB din 1947 și în temeiul articolului 8 din statutele acesteia, a fost obligată să adere la toate deciziile adoptate în temeiul statutelor menționate. De asemenea, astfel cum a constatat deja în legătură cu măsurile anterioare, FEDETAB acționa efectiv în numele membrilor săi, care participau la adoptarea și respectarea măsurilor menționate prin intermediul asocierii lor profesionale.

C — Motive cu privire la atingerea adusă concurenței

92 În plus, reclamantele susțin în esență că, prin decizia sa, Comisia a încălcat articolul 85 alineatul (1) din tratat, considerând în mod eronat că măsurile incriminate aveau ca obiect sau ca efect restrângerea concurenței într-o manieră sensibilă.

1. Observații introductive

Pentru a aprecia mai bine argumentația reclamantelor este necesar în primul rând să se reamintească natura și domeniul de aplicare a măsurilor incriminate în vederea examinării acestora în perspectiva articolului 85 din tratat.

(a) Conținutul măsurilor incriminate

(i) Perioada anterioară datei de 1 decembrie 1975

94 Astfel după cum s-a menționat deja, Comisia enumeră la articolul 1 din decizie măsurile pe care le condamnă drept încălcări ale articolului 85 alineatul (1) în perioada anterioară datei de 1 decembrie 1975.

95 În primul rând, este vorba despre aprobarea și clasificarea angroșiștilor și detailiștilor în diverse categorii de către FEDETAB, în baza unei clasificări instituite de Comitetul belgian pentru distribuție, precum și despre alocarea pentru aceste categorii a unor marje fixe de profit diferite, adică, în esență, o risturnă directă reprezentând marja maximă de profit admisă de Ministerul belgian al Economiei în cadrul sistemului său de notificare a creșterii prețurilor. Această risturnă era menținută, conform Comisiei, numai de cooperative și marile lanțuri comerciale, care joacă de asemenea rol de detailiști, din moment ce angroșiștii propriu-ziși trebuie să cedeze o parte din aceasta detailiștilor cărora le revând produsele. Detailiștii, în număr de 80 000 în Belgia, au fost clasificați, conform Comisiei, în conformitate cu un acord încheiat la 29 decembrie 1970 între FEDETAB și FNCG, în „detailiști aprobați” (circa 2 000) și în „detailiști neaprobați”, aceștia din urmă primind de la angroșiști o parte din risturnă mai mică decât acordată detailiștilor aprobați.

96 Comisia semnaleză în continuare o serie de măsuri luate de FEDETAB și FNCG cu privire la prețurile de revânzare. Aceasta atrage atenția în special asupra unui acord din 22 mai 1967 încheiat între FEDETAB și FNCG în conformitate cu care angroșiștii s-au angajat să revândă produsele de tutun prelucrat la prețurile indicate de furnizori, fără niciun fel de reducere sau avantaj în afară de marja de profit a detailistului. În temeiul acestui acord, angroșiștii care exploatează magazine cu amănuntul s-au angajat să revândă țigările la prețul cu amănuntul indicat pe timbrul fiscal, fără nici un fel de reducere acordată consumatorului. Prin semnarea unui acord standard care le-a fost prezentat de FEDETAB, detailiștii aprobați au subscris la un angajament asemănător. Prin actul adițional interpretativ la acordul menționat anterior, datat 5 octombrie 1967, FEDETAB și FNCG au precizat că se considera că angroșiștii care exploatează magazine cu amănuntul se angajau să refuze să facă livrări detailiștilor care nu respectă prețul indicat pe timbrul fiscal. Printr-un nou act adițional interpretativ din 29 decembrie 1970, semnat de FEDETAB și FNCG, acestea se angajau să efectueze un control sistematic și strict asupra aplicării acordurilor. Prin acordul standard denumit „acord special privind prețurile de ruinare” pe care FEDETAB l-a prezentat la 30 iunie 1972 (data expirării acordului din 22 mai 1967) angroșiștilor, aceștia au recunoscut că au luat cunoștință de acordul respectiv și de actele adiționale din 29 decembrie 1970 și 22 martie 1972 (a se vedea cele de mai jos) și s-au angajat ca în perioada cuprinsă între 1 iulie 1972 și 30 iunie 1977 să revândă produsele din tutun prelucrat la prețurile indicate de furnizori, fără nici un fel de reducere sau avantaj.

97 Comisia se referă, de asemenea, la refuzul FEDETAB de după data de 1 ianuarie 1971 de a autoriza angroșiști noi, cu excepția categoriilor „angroșiști itineranți specializați” sau „hoteluri-restaurante-cafenele”, ori cooperative noi sau mari lanțuri comerciale, cu excepția categoriilor „magazine mari și magazine populare cu mai multe raioane”. Solicitanții pentru admiterea în aceste categorii erau obligați să se angajeze în special să respecte prețurile impuse, să plătească achizițiile în numerar și să participe la promovarea oricărei mărci noi.

98 Comisia face trimitere, de asemenea, la actul adițional interpretativ din 22 martie 1972 prin care FNCG, referindu-se la actul adițional interpretativ din 29 decembrie 1970, i-a informat

pe membrii săi că erau interzise pentru viitor revânzările, pe de o parte, către angroșiștii din domeniul alimentar și alții care nu sunt aprovizionați direct de producători în cazul produselor destinate să fie revândute detailiștilor și, pe de altă parte, către angroșiștii numiți „contingentați” de producători. Nerespectarea acestei interdicții ar cauza întreruperea livrărilor. Acest act adițional a fost întărit, conform Comisiei, prin dispozițiile unui acord standard, semnat de aproape toți angroșiștii în urma unei invitații pe care le-a adresat-o FEDETAB la 30 iunie 1972, în conformitate cu care angroșiștii s-au angajat să respecte mai ales interdicția de revânzare menționată anterior. Sancțiunea pentru nerespectarea acestor angajamente era, conform Comisiei, pierderea risturnelor de sfârșit de an și revocarea condițiilor pentru vânzarea en-gros.

99 Măsurile colective adoptate de membrii FEDETAB cu privire la termenele de plată fac, de asemenea, obiectul unei obiecții ridicate de Comisie împotriva reclamantelor. Prin scrisoarea din 23 decembrie 1971, redactată pe hârtie și purtând antetul FEDETAB, nouă producători, membri ai acesteia, au informat toți beneficiarii condițiilor en-gros că termenele de plată urmau să fie reduse la cel mult cincisprezece zile și că producătorii vor suspenda livrările în cazul nerespectării termenelor. Conform Comisiei, aceste măsuri au fost aplicate până la intrarea în vigoare a recomandării din 1 decembrie 1975.

100 Comisia acuză reclamantele că au impus anumitor categorii de detailiști, și anume categoriilor „mari magazine cu mai multe raioane” și „magazine populare cu mai multe raioane”, obligația de a oferi un asortiment minim stabilit de FEDETAB și că au asigurat respectarea acestei obligații prin diverse măsuri colective, care includ suspendarea livrărilor de țigarete către GB în martie 1972.

101 Trebuie remarcat că reclamantele nu contestă exactitatea, în esență, a faptelor susținute de Comisie, cu excepția afirmației că măsurile privind prețurile stabilite au devenit caduce în august 1974 și că cele privind interdicția de revânzare nu au avut efecte și, în orice caz, au încetat la 1 iulie 1973.

(ii) Recomandarea „FEDETAB” din 1 decembrie 1975

102 Această recomandare, care a înlocuit măsurile anterioare și care a fost notificată Comisiei de către FEDETAB la 1 decembrie 1975, nu privește decât subsectorul țigaretelor. Se știe că celelalte reclamante au informat Comisia că aveau intenția de a se conforma recomandării și de a fi parte la notificare. Conform motivării deciziei Comisiei, întreprinderile reunite în cadrul FEDETAB exercită o mare influență asupra celorlalți producători și importatori, precum și asupra angroșiștilor și detailiștilor. Prin urmare, recomandarea constituie o obligație reală pentru toate întreprinderile din sector. Aceasta constituie o decizie a unei asocieri de întreprinderi și un acord între acestea care are ca obiect și ca efect restrângerea concurenței într-un mod vizibil în interiorul pieței comune între producători și, în subsidiar, între angroșiști. De asemenea, aceasta nu îndeplinește condițiile de punere în aplicare a articolului 85 alineatul (3) din tratat, prin faptul că nu atrage după sine îmbunătățiri ale distribuției suficiente pentru a contrabalansa efectele restrictive asupra concurenței pe care le-ar cauza și nu este în măsură să rezerve consumatorilor o parte echitabilă a profitului pe care îl poate determina eventual.

103 În cadrul recomandării, organizarea distribuirii de țigarete în Belgia se bazează pe următoarele trei principii:

— clasificarea angroșiștilor și detailiștilor în diverse categorii și stabilirea, atât la nivelul comerțului en-gros, cât și la nivelul comerțului cu amănuntul, a unor risturne maxime

diferențiate cu scopul de a fi acordate pe factură clienților și a criteriilor minime (nivelul specializării în produse din tutun, volumul vânzărilor, numărul de mărci oferite și numărul de puncte de vânzare deservite) care trebuie îndeplinite de aceștia pentru a beneficia de risturne;

— acordarea de FEDETAB pentru angrosist sau detailist a unei risturne de sfârșit de an, calculată în funcție de achizițiile sale de țigarete de toate mărcile efectuate în cursul anului, de la toți producătorii, membri sau nu ai FEDETAB, din Belgia sau din străinătate;

— principiul plății în numerar, cu posibilitatea de a acorda, în mod excepțional, un termen maxim de 15 zile începând de la data facturii.

104 Din această analiză reiese că diferitele măsuri adoptate anterior datei de 1 decembrie 1975 și cele cuprinse în recomandare, deși sunt diferite în anumite privințe, au în esență obiective asemănătoare privind marjele de profit ale angroșiștilor și detailiștilor (denumite în continuare „marje comerciale”), risturnele de sfârșit de an și termenele de plată.

105 În scopul clarificării chestiunii dacă măsurile incriminate au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în interiorul pieței interne, trebuie așadar să se examineze în primul rând și în mod individual, în cele două perioade cumulate, măsurile privind marjele comerciale, risturna de sfârșit de an și termenele de plată.

2. Măsurile privind marjele comerciale, risturna de sfârșit de an și termenele maxime de plată

(a) Marjele comerciale

106 Astfel cum reiese din descrierea măsurilor contestate, acestea sunt caracterizate prin acordul între producătorii de produse din tutun prelucrat cu privire la clasificarea comerțului atât la nivelul comerțului en-gros, cât și al celui cu amănuntul, precum și la marjele corespunzătoare acestei clasificări. Acest sistem a fost modificat, în temeiul recomandării FEDETAB din 1 decembrie 1975, numai în sensul că aceasta ia în considerare, astfel cum a subliniat Comisia la paragraful 97 din decizia atacată, trei criterii noi pentru a stabili valoarea diverselor marje, și anume volumul anual al vânzărilor, numărul de mărci oferite și numărul de puncte de vânzare deservite. De asemenea, sistemul instituit prin recomandare se limitează la subsectorul țigaretelor, deși măsurile anterioare acestora se aplicau tuturor produselor din tutun prelucrat.

107 La articolele 1 și 2 din decizie, Comisia constată că reprezintă o încălcare a articolului 85 alineatul (1) din tratat clasificarea angroșiștilor și detailiștilor belgieni în diverse categorii și alocarea pentru aceștia din urmă a unor marje diferite. Aceasta își motivează constatarea remarcând, în special, (la paragrafele 81 și 97) că acest sistem constituie o restricție a concurenței atât pentru producători, cât și pentru angroșiști. Sistemul îi privează pe producători de posibilitatea de a-și face concurență în domeniul marjelor de profit, iar pe angroșiști în cel al serviciilor pe care le prestează pentru producători. Atât în sistemul anterior datei de 1 decembrie 1975, cât și în sistemul instituit prin recomandarea din data respectivă, nu sunt luate în considerare serviciile, altele decât cele care au legătură cu clasificarea, care pot fi prestate individual de intermediari.

108 În cursul procedurii în fața Curții, Comisia a subliniat că fondul măsurilor în cauză îl reprezintă concertarea pe orizontală a acțiunilor reclamantelor cu privire la marje și alte avantaje pecuniare pe care producătorii și importatorii le acordă comercianților. În opinia Comisiei, uniformizarea acestor marje și avantaje constituie echivalentul strict al unui acord privind prețurile între producători și importatori care stabilește prețul care trebuie plătit pentru

serviciile intermediarilor. Acest sistem constituie o încălcare gravă a regimului concurențial dorit de tratat.

109 În această perspectivă, trebuie să se examineze dacă măsurile incriminate, în măsura în care privesc marjele comerciale și celelalte avantaje pecuniare, au ca obiect sau ca efect, contrar articolului 85 alineatul (1) din tratat, împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în mod vizibil în sectorul produselor în cauză în interiorul pieței comune.

110 La prima vedere, reiese chiar din textul măsurilor incriminate că acestea au ca obiect excluderea posibilității ca producătorii și importatorii să negocieze cu angrosiștii marje de profit individuale și avantaje mai favorabile în funcție de situația pieței. Acest lucru este confirmat de faptul că reclamantele au recunoscut că s-au conformat sistemului marjelor instituit atât prin recomandare, cât și prin măsurile aflate în vigoare anterior acesteia.

111 Cu toate acestea, reclamantele susțin că diversele reglementări și practici administrative naționale aplicabile în Belgia în sectorul produselor din tutun prelucrat au o influență atât de mare asupra comportamentului producătorilor și importatorilor belgieni de aceste produse, în ceea ce privește atât marjele și alte avantaje pecuniare care trebuie acordate comercianților, cât și prețurile de vânzare către consumatori, încât măsurile incriminate nu pot avea ca obiect sau efect restrângerea concurenței, cel puțin nu în mod vizibil.

112 Din considerentele precedente rezultă că este necesar să se examineze natura și domeniul de aplicare a reglementărilor și practicilor administrative din Belgia și să se analizeze efectele eventuale ale acestora asupra concurenței.

(i) Reglementările și practicile administrative din Belgia

— Reglementările fiscale belgiene în materie de accize la tutun

113 Din dosar reiese că în Belgia produsele din tutun prelucrat, în special țigarele, fac obiectul unui regim fiscal caracterizat prin aplicarea unei accize *ad valorem* calculată la prețul de vânzare cu amănuntul „TVA inclus” (denumit în continuare pe scurt „PVD”). Suma cumulată a acestor două impuneri trebuie să fie achitată de producător sau de importator, în momentul cumpărării timbrului fiscal care sunt aplicate pe diferitele produse din tutun înainte de comercializarea acestora, fie că sunt fabricate sau importate în Belgia, și care indică PVD luat în considerare la calcularea taxelor fiscale datorate.

114 În momentul vânzării cu amănuntul, detailiștii sunt obligați, în temeiul legislației belgiene, să respecte cu strictețe prețurile indicate pe timbre. Această obligație decurge din articolul 58 din Legea belgiană din 3 iulie 1969 de instituire a codului TVA, care prevede în special că în ceea ce privește produsele menționate, această taxă se calculează în baza prețului indicat pe timbrul fiscal, care trebuie să fie prețul de vânzare stabilit pentru consumator. Rezultă că de la 1 ianuarie 1971, data intrării în vigoare a dispozițiilor articolului 58, PVD selectat de producător sau de importator devine automat prețul de vânzare stabilit pentru consumator.

115 Se știe că, în perioada punerii în aplicare a măsurilor în litigiu, și în orice caz de la 13 martie 1962, data intrării în vigoare a Regulamentului nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, produsele din tutun prelucrat au făcut și fac obiectul unei accize proporționale ridicate.

116 Din dosar reiese că proporția din PVD reprezentată de taxa fiscală se defalcă astfel: o acciză specifică de o valoare stabilită în FB pe bucată; o acciză proporțională reprezentând un

procent stabilit din PVD; o TVA calculată în funcție de valoarea elementelor nefiscale ale PVD și de acciza totală. Această acciză este aproape exclusiv proporțională, raportul între acciza specifică și acciza proporțională fiind de 5 la 95. Dintr-un tabel cu cifre prezentat de Comisie în duplică, a cărui corectitudine nu a fost contestată de reclamante, reiese că la 1 ianuarie 1979, accizele reprezentau 65,65 %, iar TVA-ul reprezenta 5,66 % la un pachet de 25 țigarete, în categoria de preț a țigaretelor cele mai solicitate în Belgia — 41 BEF — astfel încât proporția taxelor incluse în PVD era de 71,31 %. La paragraful 11 din decizia Comisiei se constată că, în total, taxa fiscală reprezintă circa 70 % din PVD. Rezultă că proporția nefiscală din PVD constituită, pe de o parte, din cota-parte a producătorului sau a importatorului și, pe de altă parte, din marginile comerciale, reprezintă aproximativ 30 % din PVD.

117 Este necesar să se observe că raportul de 5 la 95, între acciza specifică și acciza proporțională este conform cerinței minime impuse prin Directiva 72/464 a Consiliului din 19 decembrie 1972 privind impozitele, altele decât impozitele pe cifra de afaceri, care afectează consumul de tutun prelucrat (JO L 303, p. 1), astfel cum a fost modificată în special prin Directiva 77/805 a Consiliului din 19 decembrie 1977 (JO L 338, p. 22). Această directivă formulează principiul armonizării structurilor naționale ale accizelor în câteva etape în cadrul unui sistem de accize, urmând să fie instituit de fiecare stat membru, care să conțină un element proporțional calculat în funcție de PVD și un element specific calculat în funcție de unitatea de produs. Astfel cum reiese din preambulul directivei, această armonizare are ca obiect în special eliminarea progresivă din regimurile fiscale care se aplică, în statele membre, consumului de tutun, a factorilor care pot să împiedice libera circulație a acestor produse și să denatureze condițiile concurenței, atât la nivel național, cât și la nivel comunitar.

118 Articolul 10 din Directiva 72/464 și articolul 10b alineatul (5) din Directiva 77/805 permit, totuși, statelor membre să perceapă pentru țigarete o acciză minimă a cărei valoare să nu fie mai mare de 90 % din suma cumulată a accizei proporționale și a accizei specifice pe care le percep pentru categoria de țigarete cea mai solicitată. Se știe că statul belgian utilizează această posibilitate la maximum permis.

— Măsurile de control al prețurilor în Belgia și politica fiscală belgiană

119 Ordinul ministrului din 22 decembrie 1971 prevede că producătorii și importatorii sunt obligați să aducă la cunoștința Ministerului Economiei, cu cel puțin trei luni înainte de aplicare, fiecare creștere a prețurilor pe care doresc să o aplice pe piața belgiană pentru toate produsele, materiile, alimentele sau mărfurile, precum și pentru toate serviciile. Ministrul economiei poate informa întreprinderea declarantă, înainte de expirarea termenului menționat anterior, că, pe o perioadă de maxim șase luni, creșterea anunțată nu poate fi aplicată în totalitate sau în parte. La expirarea termenului stabilit de ministru, întreprinderea poate pune în aplicare creșterea anunțată, dar este obligată să notifice prețurile pe care le practică în realitate.

120 Cu toate acestea, este necesar să se remarce că, deși în sectorul tutunului prelucrat notificările individuale efectuate de întreprinderi individuale sunt posibile, se pare totuși că, în practică, negocierile privind creșterile prețurilor sunt purtate, în majoritatea cazurilor, de asocieri profesionale din diferitele ramuri ale sectorului. De asemenea, se pare că, în cadrul acestor negocieri colective, toate componentele PVD, inclusiv diversele marje comerciale maxime, fac obiectul unei examinări minuțioase, atât de către Ministerul Economiei, cât și de către Ministerul Finanțelor, care exercită o mare influență asupra nivelului creșterii PVD.

121 În fapt, având în vedere că tutunul prelucrat constituie o sursă foarte importantă de venituri fiscale, guvernul se asigură că veniturile fiscale nu sunt reduse din cauza unei creșteri prea mari a PVD, care ar putea determina o reducere a consumului. Reclamantele au citat, ca exemplu, anumite intervenții ale guvernului care au avut ca rezultat împiedicarea unei astfel de creșteri.

122 De asemenea, după cum chiar guvernul belgian a confirmat, în răspunsul la o întrebare scrisă adresată de Curte, producătorul sau importatorul nu are voie, în conformitate cu actele cu putere de lege și actele administrative belgiene în materia dreptului fiscal, să pună în vânzare simultan țigarete de aceeași calitate, de aceeași marcă, prezentate în număr egal în același ambalaj, dar cu prețuri de timbre fiscale diferite. Guvernul belgian subliniază că această condiție este în conformitate cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 72/464 a Consiliului, care prevede că acciza proporțională este calculată pe baza prețului maxim de vânzare cu amănuntul. Conform guvernului belgian, deși ar trebui să existe mai multe prețuri maxime pentru același produs, în aceeași perioadă, ar rezulta că în toate cazurile mai puțin unul — cel al prețului cel mai ridicat — acciza ar fi fost percepută pe o bază inferioară bazei legale.

(ii) Aprecierea efectelor asupra concurenței determinate de reglementările și practicile menționate la punctul (i)

123 La paragrafele 4 – 18 din decizie, Comisia a prezentat modul de stabilire a prețurilor și de percepere a impozitului la produsele din tutun prelucrat în Belgia și a luat în considerare, la paragraful 36, intrarea în vigoare, la 1 ianuarie 1971, a articolului 58 din Codul belgian al TVA.

124 La paragraful 88 din decizie, Comisia consideră că FEDETAB și întreprinderile în cauză susțin în mod incorect că măsurile anterioare recomandării nu constituie restricții vizibile asupra concurenței prin faptul că, din cauza importanței taxelor fiscale și a sistemului de notificare a creșterilor marjelor de profit și a prețurilor de revânzare la produsele din tutun aplicate de statul belgian, acesta ar reduce în mod considerabil domeniul de activitate posibilă al concurenței în acest sector și ar determina astfel întreprinderile care operează aici să aibă un comportament asemănător. Aceasta adaugă că, deși dispozițiile legislative sau administrative naționale au în cele din urmă ca efect restrângerea concurenței, efectele restricțiilor de ordin privat care se adaugă nu pot decât să fie și mai vizibile.

125 La paragraful 105 din decizie, Comisia invocă același raționament pentru a respinge argumentul conform căruia „restricțiile concurenței prevăzute în recomandare nu sunt vizibile din cauza importanței intervențiilor statului belgian în sectorul tutunului”.

126 Prin urmare, este necesar să se considere mai întâi dacă, contrar argumentului Comisiei, reglementările belgiene și aplicarea acestora, astfel cum au fost prezentate anterior, au ca efect fie să excludă, astfel cum pretind reclamantele, posibilitatea ca producătorii și importatorii să își facă concurență în mod vizibil în privința marjelor care trebuie acordate comercianților, fie să pună la îndoială existența unei astfel de posibilități. În fiecare dintre aceste două cazuri, Curtea trebuie să constate că decizia atacată a Comisiei nu a luat în considerare în mod corect sau suficient influența dispoziției respective și aplicarea acesteia de către autoritățile competente belgiene asupra condițiilor concurenței între acești operatori.

127 În acest sens, este necesar să se observe în primul rând că, astfel cum părțile sunt de acord în a recunoaște că într-un sistem de accize proporțional în esență, cum este cel în vigoare în Belgia, orice modificare a cotei-părți a producătorului sau importatorului incluse în PVD

determină o modificare de câteva ori mai mare a taxei fiscale și, prin urmare, a PVD în sine, în cazul în care modificarea respectivă este ajustată în așa fel încât să aibă efect asupra acestui preț. Acest efect multiplicator funcționează, în principiu, atât pentru o creștere, cât și pentru o reducere. Cu toate acestea, în cel din urmă caz, influența descrescătoare a multiplicatorului, care este favorabilă consumatorului, este limitată de acciza minimă stabilită de statul belgian în conformitate cu Directivele 72/464 și 77/805 ale Consiliului, din cauza faptului că această acciză este stabilită la 90 % din suma cumulată a accizei specifice și accizei proporționale percepute de statul belgian pentru categoria de țigarete cea mai solicitată.

128 Rezultă din acest efect multiplicator, în combinație cu acciza minimă practică de statul belgian pentru garantarea veniturilor sale fiscale, că orice efort concurențial în privința marjelor, din partea producătorului sau a importatorului, care se repercutează asupra PVD, este limitat.

129 De asemenea, deși în principiu legislația belgiană în materie de taxe pe consum și de control al prețurilor nu împiedică producătorul sau importatorul să aleagă acel PVD pe care îl dorește pentru fiecare din produsele sale, această libertate de alegere face, în practică, obiectul a diverse constrângeri. Astfel cum s-a precizat, se pare că punerea în practică, în sectorul tutunului prelucrat, a măsurilor de control al prețurilor, la care participă în special autoritățile financiare, favorizează negocierile colective cu asocierile profesionale care reprezintă diferitele ramuri ale sectorului, chiar dacă acest regim nu exclude posibilitatea ca unele întreprinderi izolate să facă notificări individuale, mai ales în cazul introducerii unei mărci noi. Însă, în cadrul acestor negocieri colective, autoritățile financiare, a căror preocupare este mai ales aceea de a garanta veniturile din taxele pe produse în cauză, exercită o mare influență asupra stabilirii PVD. În cursul procedurii a reieșit, de asemenea, că statul belgian este în măsură, prin utilizarea gamei de timbre fiscale, să restrângă libertatea întreprinderilor în alegerea PVD pentru produsele lor. În acest sens, reclamanta BAT a afirmat că, după ce a introdus o nouă marcă de țigarete ieftine, a constatat că este constrânsă să majoreze prețul acestora cu 6 BEF pe pachet pentru a putea să le comercializeze la un preț corespunzător timbrului fiscal cel mai mic oferit de autorități, care eliminaseră timbrele corespunzătoare prețurilor mai mici.

130 Din considerentele precedente rezultă că, în sectorul tutunului prelucrat, reglementările belgiene în materie de taxe pe consum și de control al prețurilor, precum și punerea lor în practică în cadrul politicii fiscale aplicate de stat, fac să fie aproape imposibil ca producători și importatori să concureze astfel încât să existe un efect asupra valorii PVD.

131 Pe de altă parte, este necesar să se sublinieze că nu s-a stabilit că reglementarea respectivă sau punerea în aplicare a acesteia împiedică producătorul sau importatorul să acorde individual, în ceea ce privește partea care le revine în cadrul unui PVD determinat, o marjă mai mare anumitor angroșiști. Prin concertarea acțiunilor privind nivelul maxim al marjelor pe care le acordă angroșiștilor, reclamantele își interzic colectiv să se implice într-o astfel de concurență și, în același timp, îi descurajează pe intermediari să desfășoare o politică de vânzare care ar avantaja produsele producătorului sau importatorului de la care obțin sau speră să obțină o marjă mai favorabilă.

132 În acest sens, trebuie remarcat că articolul 85 alineatul (1) din tratat interzice orice restricție în calea concurenței, în orice etapă a comerțului între producător și consumatorul final. Astfel, articolul 85 alineatul (1) prevede la litera (a), în termeni generali, „condiții de tranzacționare”, la litera (b) „producția”, precum și „debușeurile” și la litera (c), fără deosebire între etapele respective ale comerțului, „piețele” sau „sursele” de aprovizionare.

133 De asemenea, în prezenta speță, deși cota din PVD pentru taxele fiscale este importantă, producătorului sau importatorului îi rămâne o marjă suficientă pentru a permite o concurență efectivă și aceasta în privința produselor de consum curent rezultate din producția în masă pentru care o reducere a prețurilor foarte mică la nivelul producției sau importului poate avea un efect vizibil la nivelul consumului.

134 Concertarea acțiunii privind marjele, pe care o implică atât recomandarea din 1 decembrie 1975, cât și măsurile adoptate anterior acesteia, și care rezultă dintr-un acord între majoritatea producătorilor și importatorilor de produse de mare consum într-o parte semnificativă a pieței comune, și anume Belgia, trebuie așadar să fie considerată o restricție a concurenței care face obiectul interdicției de la articolul 85 alineatul (1) din tratat, presupunând, pe de o parte, că poate aduce atingere, într-o măsură semnificativă, comerțului dintre statele membre și, pe de altă parte, că nu există în acest caz alte elemente care să permită să se constate că sistemul de distribuție instituit de reclamante nu intră, în ansamblu, sub incidența interdicției respective.

135 În acest sens, făcând trimitere la Hotărârea Curții din 25 octombrie 1977, în cauza 26/76, *Métro SB-GroJimarkte GmbH împotriva Comisiei*, Rec., 1977, p. 1875, reclamantele subliniază că obiectivul de a asigura un anumit nivel de remunerare pentru comerțul specializat în vederea menținerii acestui sistem de distribuție nu intră obligatoriu, luând în considerare influența sa benefică asupra structurii pieței, sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1). În hotărârea citată anterior, Curtea a recunoscut că unele măsuri care servesc la menținerea comerțului tradițional, făcând deosebire între funcțiile comerțului engros și cele ale comerțului cu amănuntul, nu constituie în mod obligatoriu restricții ale concurenței și pot face obiectul unei exceptări în temeiul articolului 85 alineatul (3). Curtea a recunoscut că, în special, concurența prin preț nu reprezintă o prioritate absolută față de alte forme efective ale concurenței.

136 Reclamanții reproșează Comisiei că nu a luat în considerare în mod corect aceste elemente la aprecierea sistemului de distribuție care face obiectul măsurilor citate anterior.

137 Este necesar să se remarce că, cu toate acestea, Comisia nu critică principiul separării funcțiilor între intermediari, ci mai degrabă concertarea acțiunilor între producători și importatori privind avantajele pecuniare de acordat acestora.

138 De asemenea, deși este adevărat că, în Hotărârea *Métro*, Curtea a consacrat anumite considerente privind problema conformității eventuale a unui sistem de distribuție selectivă cu articolul 85 alineatul (1) din tratat, în cazul respectiv era vorba despre un sistem conceput, spre deosebire de cel vizat în prezentele cauze, pentru a distribui bunuri de consum durabile foarte tehnice, așa că trebuia ca vânzătorii cu amănuntul să fie selecționați în funcție de criterii calitative.

139 De asemenea, trebuie reamintit că, în aceeași cauză, reclamanta ataca o decizie a Comisiei în măsura în care acordase unui sistem de distribuție instituit de un producător individual o exceptare, în temeiul articolului 85 alineatul (3) de la interdicția prevăzută de articolul 85 alineatul (1). Curtea a mai precizat că este datoria Comisiei să se asigure ca rigiditatea acestei structuri a prețurilor la nivelul distribuitorilor autorizați ai producătorului în cauză să nu fie sporită, ceea ce s-ar putea întâmpla în ipoteza unei multiplicări a rețelelor de distribuție selectivă pentru comercializarea aceluiași produs.

140 Prin urmare, este evident că argumentul reclamantelor, potrivit căruia Comisia a considerat în mod eronat că măsurile incriminate restrâng concurența, în special în privința acordării marjelor comerciale, nu are nicio justificare în raționamentul Curții în cauza Metro.

141 Prin urmare, trebuie concluzionat că acordul între reclamante privind valoarea marjelor care trebuie acordate revânzătorilor direcți, care împiedică forțele pieței să stabilească valoarea acestor avantaje, în funcție în special de serviciile pe care acești intermediari le pot presta individual, constituie o restricție a concurenței, ceea ce este interzis prin articolul 85 alineatul (1), presupunând că aceasta poate, de asemenea, să aducă atingere în mod vizibil comerțului între statele membre.

(b) Risturna de sfârșit de an

142 Din anexele la scrisoarea din 26 ianuarie 1971 adresată de FEDETAB Comisiei reiese că, de la 1 ianuarie 1971, producătorii membri ai FEDETAB plăteau, prin intermediul acesteia, angrosiștilor și detailiștilor o risturnă de sfârșit de an a cărei valoare varia, în funcție de vânzarea de țigarete în cursul anului, între 20 centime și 200 centime la 1 000 țigarete. Este necesar, cu toate acestea, să se remarce că nici motivarea (paragrafele 19 – 27 și 81), nici articolul 1 din partea dispozitivă a deciziei atacate nu iau în considerare în mod clar această risturnă pentru perioada anterioară recomandării. Rezultă că este necesar ca risturna de sfârșit de an să fie examinată doar în cadrul recomandării.

143 În acest sens, se știe că, astfel cum a precizat Comisia la paragraful 74 din decizie, orice client direct — angrosist sau detailist — poate beneficia din partea FEDETAB de această risturnă a cărei valoare este stabilită în recomandare și care este calculată în funcție de achizițiile sale de țigarete de toate mărcile realizate în cursul anului, de la orice producător, membru sau nu al FEDETAB, din Belgia sau din străinătate. Din dosar reiese că risturna constituie numai 1 % din prețul de achiziție. Datele necesare în vederea calculării risturnelor pentru țigarete care îi revin fiecărui client sunt centralizate de FEDETAB sau de un organism abilitat în acest scop.

144 În opinia Comisiei, sistemul risturnelor de sfârșit de an instituit prin recomandare ar fi avut ca efect restrângerea concurenței între producătorii care au aderat la acesta, prin faptul că descurajează un efort concurențial sporit din partea intermediarilor în vederea obținerii unor avantaje suplimentare, descurajează concentrarea achizițiilor intermediarilor de la un producător anumit și îngreunează accesul pe piață al producătorilor care doresc acest lucru.

145 Reclamanta FEDETAB susține, dimpotrivă, că efortul concurențial este stimulat tocmai de diferențierea valorilor risturnelor în funcție de cantitățile vândute. Aceasta mai susține că făcând suma marjelor directe și a risturnelor de sfârșit de an se ajunge exact la valoarea maximă autorizată de Ministerul Afacerilor Economice, în cadrul negocierilor privind creșterea prețurilor. Risturna nu este impusă nimănui în mod oficial, dar este cerută în mod ferm de angrosiști, astfel încât nici un furnizor nu poate face excepție de la aceasta. Risturna nu poate în nici un caz să constituie, având în vedere valoarea sa minimă, o sarcină dificilă pentru producător, indiferent de proporția achizițiilor făcute către revânzător de la acesta.

146 Trebuie remarcat în primul rând, în ceea ce privește risturna menționată, că la fel ca marjele directe acordate comercianților, aceasta face, în temeiul recomandării, obiectul unei concertări a acțiunilor reclamantelor. După cum reiese din afirmația FEDETAB, aceasta trebuie luată în considerare împreună cu marjele directe; pe acest temei, risturna constituie un element din marjele maxime al căror nivel face obiectul unei acțiuni colective din partea reclamantelor, care are ca obiect și ca efect, astfel cum s-a precizat deja, restrângerea într-o

manieră sensibilă a concurenței individuale în această privință între producători și importatori pe piața belgiană a țigaretelor.

(c) Regulile privind termenele de plată

147 În ceea ce privește măsurile adoptate anterior recomandării, cu privire la termenele maxime de plată, este necesar să se reamintească faptul că în scrisoarea din 23 decembrie 1971, redactată pe o hârtie purtând antetul FEDETAB, nouă producători de țigaretă, inclusiv celelalte reclamante cu excepția societății BAT, i-au informat pe angrosiștii și pe ceilalți beneficiari ai condițiilor en-gros că au decis renunțe la creditele pe termen lung și că acestea urmau a fi reduse progresiv la cel mult 15 zile.

148 Recomandarea din 1 decembrie 1975 stabilește principiul plății în numerar, cu posibilitatea producătorului de a acorda, în mod excepțional, unuia sau mai multora dintre clienții săi un termen maxim de 15 zile începând de la data facturii.

149 În opinia FEDETAB, recomandarea se inspiră din aceleași preocupări cu privire la termenele de plată ca și cele care au făcut necesară existența scrisorii din 23 decembrie 1971. FEDETAB consideră că această comunicare este consecința cererii întreprinderii GB, o societate de comercializare în cadrul marilor lanțuri comerciale, de stabilire a termenelor de credit la 90 de zile de la sfârșitul lunii, acțiune care face parte dintr-o politică de presiune a tuturor marilor lanțuri comerciale. Aceasta adaugă că, „pentru a da scrisorii FEDETAB importanța cuvenită”, principalii producători membri ai FEDETAB au decis să semneze acea scrisoare. Această reacție a reprezentat o acțiune de legitimă apărare. Orice prelungire semnificativă a termenelor de credit ar avea o repercusiune inevitabilă asupra prețurilor în defavoarea consumatorului ca urmare, în special, a efectului multiplicator al regimului fiscal belgian în privința țigaretelor. În aceste împrejurări, orice întârziere ar fi cauzat, în opinia FEDETAB, o prăbușire a pieței.

150 Pe de altă parte, reclamantele invocă, în apărarea dispozițiilor din recomandare cu privire la termenele de plată, influența regimului fiscal belgian asupra condițiilor concurenței în acest domeniu, având în vedere în special puterea cererii reprezentată de marile lanțuri comerciale. Dispozițiile respective nu aduc atingere unei concurențe legitime, dar pot să contracareze concurența excesivă în care se angajează marile lanțuri comerciale care profită de faptul că statul belgian face din producătorul sau importatorul de țigaretă receptorul său de impozite pentru aceste produse. Patru cincimi din datoria intermediarilor este constituită din rambursarea unei obligații fiscale achitate deja de producător sau importator, care suportă astfel riscurile financiare eventuale la nivel comercial. În plus, dacă se ia în considerare faptul că viteza de rotație a stocurilor de țigaretă este în medie de 10 zile, și chiar de 3 zile în marile lanțuri comerciale, orice concurență care depășește aceste termene nu este legitimă, cu atât mai puțin atunci când unele societăți de tipul marilor lanțuri comerciale încearcă, profitând de poziția lor de pe piață, să impună termene considerabile cu intenția de a dispune de capitaluri de credit cu dobândă zero pentru finanțarea altor produse decât țigaretetele. Prin urmare, pare legitim faptul că, în ideea autoapărării, producătorii și importatorii fac eforturi să se asigure că termenele de plată sunt utilizate în mod neutru din punct de vedere al concurenței.

151 Din paragrafele 86 și 100 din decizia atacată reiese că, în opinia Comisiei, impunerea colectivă și uniformă de către FEDETAB și membrii săi a unor termene maxime de plată pentru beneficiarii condițiilor en-gros au avut și încă au ca efect împiedicarea concurenței în acest domeniu și întărirea restrângerilor concurenței care rezultă din alte măsuri adoptate cu privire la marje și risturne de sfârșit de an. La paragrafele 101 și 102 din decizie, Comisia insistă, de asemenea, asupra faptului că, potrivit informațiilor pe care le-a colectat, termenele

folosite în practică indică o tendință de a se stabili în jurul unei perioade de 15 zile sau mai puțin și că, spre deosebire de afirmațiile FEDETAB și ale unora dintre membrii acesteia, comportamentul diverșilor producători, dintre care nici unul nu a respins recomandarea, este în conformitate cu dispozițiile acesteia.

152 În cursul procedurii în prezentele cauze, unele reclamante au contestat aceste afirmații ale Comisiei și au susținut că aplicarea termenelor de plată este flexibilă și neuniformă. În ceea ce le privește, reclamantele Jubilé și Vander Elst atrag atenția asupra faptului că, în scrisorile lor respective din 18 decembrie 1975 prin care informau Comisia despre decizia lor de a adera la recomandare, acestea au informat Comisia că plata în numerar a fost dintotdeauna o regulă în societățile lor și că vor continua să o aplice în mod autonom, independent de recomandare. Acestea susțin că, dacă este necesar să se considere că aprobarea recomandării constituie un acord în sensul articolului 85 din tratat, ele nu sunt parte la acest acord cu privire la termenele de plată, și în această privință decizia le-a fost adresată în mod incorect.

153 Deși este adevărat că regimul fiscal belgian, care face ca producătorul sau importatorul să datoreze un element fiscal foarte ridicat din PVD, exercită o anumită influență, având în vedere rotația rapidă a stocurilor și dobânzile bancare ridicate, asupra concurenței în care se pot angaja comercianții cu privire la termenele de plată, nu rezultă din aceasta că în acest fel se exclude orice posibilitate pentru o concurență eficientă în acest domeniu. De asemenea, faptul că producătorul acordă comerciantului un termen de plată constituie echivalentul unei marje suplimentare acordate acestuia din urmă, ceea ce nu este deloc interzis și nici exclus prin legislația belgiană în materie de taxe și de control al prețurilor. Aceste constatări sunt întărite de faptul că, dintr-un tabel anexat la răspunsul reclamantei FEDETAB din 22 septembrie 1975 la prima comunicare a obiecțiilor, reiese că termenele efective de plată ale facturilor celorlalte reclamante, cu excepția societății HvL, diferă de la producător la producător și de la client la client, de la zero (plata în numerar) la 40 de zile.

154 Dispozițiile luate colectiv cu privire la termenele de plată în temeiul scrisorii din 23 decembrie 1971 și în cadrul recomandării au, prin conținutul lor, ca obiect cel puțin restrângerea concurenței în mod vizibil, ceea ce este suficient pentru a le aduce sub incidența articolului 85 alineatul (1), în cazul în care acestea trebuie considerate ca putând aduce atingere comerțului dintre statele membre.

155 Dat fiind că existența condițiilor concurenței între reclamante cu privire la aceste termene trebuie considerată ca fiind stabilită și că dispozițiile citate anterior au ca obiect restrângerea condițiilor în mod vizibil prin stabilirea unui termen maxim de 15 zile, care, în cazul recomandării, nu poate fi acordat decât în mod excepțional, nu este necesar să se examineze întrebarea privind măsura în care aceste dispoziții au fost puse în aplicare de către reclamante.

156 În ceea ce privește afirmația reclamantelor Jubilé și Vander Elst, potrivit căreia regula plății în numerar a fost dintotdeauna o regulă în societățile lor și că vor continua să o aplice în mod autonom, independent de recomandare, trebuie declarat că o astfel de declarație de intenție nu poate fi luată în considerare, dat fiind că, astfel cum s-a precizat în mai multe rânduri, în temeiul articolului 8 din statutele FEDETAB, membrii acestei asocieri trebuie să adere la deciziile adoptate de aceasta în temeiul statutelor sale.

3. Măsurile anterioare privind respectarea de către angroșiști și unii detailiști a prețurilor de vânzare stabilite de producători, limitarea aprobării angroșiștilor în anumite categorii, interdicția impusă angroșiștilor autorizați de a aproviziona alți angroșiști și obligația de a oferi un asortiment minim de mărci

157 Acordul din 22 mai 1967 încheiat între FEDETAB și FNCG pe o perioadă de 5 ani, întărit prin acordul standard, prezentat de FEDETAB detaiștilor aprobați și semnat de aceștia, dar și prin actele adiționale interpretative din 5 octombrie 1967 și 29 decembrie 1970, cuprindea un ansamblu de măsuri colective la care participau mai ales reclamantele și care avea ca obiect, pe de o parte, să interzică angroșiștilor să revândă produsele din tutun prelucrat la prețurile indicate de furnizori, fără niciun fel de reducere sau alt avantaj decât marja detailistului și, pe de altă parte, să impună respectarea strictă de către detaiști, la revânzarea către consumator, a prețului indicat pe timbrul fiscal.

158 Aceste măsuri aveau ca obiectiv principal, astfel cum recunoaște FEDETAB în cererea sa, împiedicarea prețurilor de ruinare în comerțul en-gros și cu amănuntul. FEDETAB consideră că prețurile de ruinare pun în pericol existența angroșiștilor și detaiștilor specializați, dispariția acestora fiind dăunătoare pentru consumator. Din afirmațiile FEDETAB în cererea sa reiese că preocuparea de a-i proteja pe acești comercianți a inspirat de asemenea politica interzicerii, de la 1 ianuarie 1971, a accesului la condițiile en-gros maxime în cazul noilor candidați la anumite categorii, în special al angroșiștilor specializați în domeniul alimentar.

159 Articolul 58 din Codul belgian al TVA, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1971, care prevedea că prețul indicat pe timbrul fiscal trebuie să fie prețul de vânzare stabilit pentru consumator, a interzis din acel moment orice reducere a prețurilor acordată la nivelul vânzării cu amănuntul.

160 Pe de altă parte, se recunoaște că în comerțul en-gros, măsurile menționate anterior au fost reînnoite prin acordul standard, denumit „acord special privind prețurile de ruinare”, pe care FEDETAB l-a prezentat la 30 iunie 1972 angroșiștilor și pe care aproape toți l-au semnat. În temeiul acestui acord, angroșiștii s-au angajat să respecte, pentru o perioadă de 5 ani, în cazul revânzării produselor relevante, prețurile indicate de furnizori, fără niciun fel de reducere sau alt avantaj, dar și să respecte interdicția de revânzare a produselor din tutun prelucrat, pe de o parte către angroșiștii considerați „contingentați” de către producători și către angroșiștii din domeniul alimentar sau către alții care nu sunt aprovizionați direct de producători în cazul produselor destinate să fie revândute detaiștilor și, pe de altă parte, către detaiști în cazul în care este evident că livrarea nu este destinată clienților obișnuiți ai acestora. Această interdicție întărește dispozițiile comunicării din 22 martie 1972, menționate anterior, pe care FNCG a adresat-o membrilor săi și care, în ceea ce privește angroșiștii menționați anterior, prevedea același lucru.

161 Din măsurile descrise anterior reiese că acestea aveau ca obiectiv, în esență, să împiedice mai ales crearea concurenței între producătorii și importatorii membrii ai FEDETAB în privința prețurilor de revânzare ale produselor lor în comerțul en-gros și, cel puțin înainte de 1 ianuarie 1971, data intrării în vigoare a articolului 58 din Codul TVA, în comerțul cu amănuntul.

162 O dispoziție care are ca obiect o asemenea restrângere generală și sistematică a concurenței intră incontestabil sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1) din tratat în cazul în care aceasta poate de asemenea să aducă atingere în mod vizibil comerțului dintre statele membre.

163 În ceea ce privește obligația impusă în cadrul măsurilor anterioare recomandării unui număr restrâns de detaiști, de a oferi un asortiment minim de 60 de mărci de țigarete — obligație a cărei respectare a fost asigurată prin întreruperea livrărilor către anumite întreprinderi, dintre care în special GB — Comisia critică această măsură (paragraful 87 din decizie) deoarece i-a împiedicat pe detaiști să promoveze vânzarea anumitor mărci în

detrimentul altora și i-a constrâns să ofere mărci a căror vânzare este redusă și care imobilizează o parte din fondurile lor de rulment.

164 Cu toate acestea, dat fiind că, astfel cum s-a constatat deja, în condițiile în care aceste măsuri au legătură cu marjele comerciale, termenele de plată și respectarea prețurilor stabilite de producători și importatori, măsurile anterioare intră în principiu, în ceea ce privește fondul lor, sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1), Curtea nu consideră necesar să se pronunțe separat cu privire la conformitatea acestei dispoziții cu obligația impusă anumitor detailiști anterior datei de 1 septembrie 1975, și anume de a oferi un asortiment minim de mărci.

4. Efectele asupra comerțului dintre statele membre

165 Rămâne de examinat întrebarea dacă restrângerile constatate anterior pot, de asemenea, să aducă atingere în mod vizibil comerțului dintre statele membre. Restrângerile respective intră sub incidența interdicției de la articolul 85 alineatul (1) numai în cazul unui răspuns afirmativ la această întrebare.

166 Comisia susține în decizia atacată că măsurile anterioare recomandării puteau aduce atingere comerțului dintre statele membre deoarece unii producători membri ai FEDETAB importau o parte substanțială a produselor din tutun prelucrat importate în Belgia și asigurau distribuția acestora în aceleași condiții restrictive ale concurenței ca și cele pentru produsele proprii. De asemenea, importatorii și producătorii din Belgia sau din alte state membre care nu aderaseră la regulile restrictive stabilite de FEDETAB și FNCG cu privire la distribuție se vedeau supuși aplicării acestor reguli, din moment ce aceștia revindeau produsele lor, inclusiv cele provenite din alte state membre, unui angrosist sau detailist care respecta dispoziția impusă de cele două asocieri, ceea ce, având în vedere poziția puternică deținută de acestea pe piață, reprezenta o practică generală.

167 Având în vedere aceste considerente, Comisia a constatat la paragraful 93 din decizie că, deși din cauza dispozițiilor fiscale în vigoare se creau dificultăți în practică la importurile paralele făcute de angrosiști și detailiști, rămâne faptul că modificarea condițiilor de comercializare în Belgia era în măsură să deturneze curentele comerciale de la cursul lor normal, adică de la cursul pe care l-ar fi urmat în absența restrângerilor concurenței constatate de Comisie, și să aducă astfel atingere comerțului dintre statele membre.

168 În ceea ce privește măsurile din recomandare, Comisia susține la paragraful 106 din decizie că acestea pot aduce atingere comerțului dintre statele membre pentru aceleași motive enumerate în ceea ce privește măsurile anterioare.

169 Reclamantele critică această motivare susținând în special că poziția pe piață a producătorilor și importatorilor membri ai FEDETAB nu aduce atingere comerțului dintre statele membre dat fiind că, în urma consecințelor diferențelor dintre taxele pe produsele din tutun prelucrat în statele membre, măsurile incriminate reglementează o situație strict națională. În stadiul actual al armonizării impozitărilor care afectează consumul de produse din tutun prelucrat, regimurile speciale de calculare și percepere a acestor impozite ar constitui o restrângere fundamentală a comerțului intracomunitar și ar împiedica punerea în aplicare a sistemelor de import paralele. De asemenea, presupunând chiar că măsurile incriminate pot avea un efect indirect asupra volumului produselor din tutun prelucrat importate de producători, nu s-a stabilit în nici un fel că acest efect poate aduce atingere libertății comerțului între statele membre într-un sens care ar putea dăuna realizării obiectivelor unei piețe unice între state.

170 Față de aceste argumente contradictorii, trebuie reamintit în primul rând că, astfel cum s-a pronunțat Curtea în Hotărârea din 30 iunie 1966, în cauza 56/65, Société technique minière împotriva Maschinenbau Ulm GmbH, Rec., 1966, p. 337, pentru ca o decizie, un acord sau un acord restrictiv să poată aduce atingere comerțului dintre statele membre, acestea trebuie, în temeiul unui ansamblu de elemente de drept sau de fapt, să permită să se prevadă cu un grad de probabilitate suficient că pot exercita o influență directă sau indirectă, actuală sau potențială, asupra curentelor comerțului dintre statele membre, într-un mod din care să rezulte temerea că pot împiedica realizarea unei piețe unice între statele membre.

171 În acest sens, este necesar să se remarce că, astfel cum se precizează la paragrafele 8 și 91 din decizie, este cunoscut că o parte importantă a produselor din tutun prelucrat vândute în Belgia sunt importate prin intermediul unor producători membri ai FEDETAB care le comercializează utilizând aceleași rețele de distribuție ca cele pentru produsele pe care le produc ei. De exemplu, acești producători au importat, în 1974, 51 % din țigăretele și 12–14 % din trabucurile introduse în Belgia, adică 5 % din țigăretele și 10 % din trabucurile vândute în această țară.

172 Deși, din cauza dificultăților de ordin fiscal și tehnic pe care Curtea le-a constatat în Hotărârea din 16 noiembrie 1977, în cauza 13/77, INNO împotriva ATAB, Rec., 1977, p. 2115, importurile paralele în Belgia de produse din tutun prelucrat sunt în mare parte excluse, trebuie remarcat că influența asupra schimburilor comerciale respective în prezentele cauze se situează, după cum reiese clar din motivarea deciziei atacate, în special la nivelul importurilor în volum mare efectuate de producătorii membri ai FEDETAB. În acest sens, trebuie constatat că restrângerile concurenței semnalate anterior cu privire la marjele comerciale, risturna de sfârșit de an și termenele de plată pot deturna curentele comerciale în domeniul produselor din tutun prelucrat de la cursul pe care l-ar fi avut în altă situație. Același lucru este valabil mai ales în ceea ce privește măsurile anterioare recomandării care urmăreau să asigure respectarea cu strictețe, în fiecare etapă a distribuției, a prețurilor stabilite de producători și importatori. Prin concertarea acțiunilor lor cu privire la aceste aspecte fundamentale ale condițiilor de vânzare care trebuie acordate intermediarilor, reclamantele îi descurajau și mai mult pe aceștia să favorizeze, în schimbul avantajelor pecuniare individuale, vânzarea, în ceea ce privește produsele importate, de anumite produse în raport cu altele.

173 Prin urmare, decizia Comisiei constată în mod corect că aceste restrângeri ale concurenței din partea reclamantelor pot să aducă atingere comerțului dintre statele membre.

VI — Motivul de fond cu privire la articolul 85 alineatul (3) din tratat

174 Reclamantele susțin că, în esență, Comisia a încălcat dispozițiile articolului 85 alineatul (3) din tratat și dreptul la apărare, prin faptul că a refuzat în mod incorect să acorde o exceptare de la recomandare, nu a luat în considerare motivele prezentate de reclamante și a comis erori de fapt în această privință.

175 Înainte de a examina argumentația părților cu privire la aplicabilitatea articolului 85 alineatul (3) în cazul recomandării, trebuie reamintit că un acord care se dovedește contrar dispozițiilor articolului 85 alineatul (1) poate face obiectul unei exceptări în temeiul articolului 85 alineatul (3) numai dacă îndeplinește condițiile următoare:

— contribuie la îmbunătățirea producției sau distribuției de produse ori la promovarea progresului tehnic sau economic;

— asigură totodată consumatorilor o parte echitabilă din profitul rezultat;

— nu impune întreprinderilor în cauză restricții care nu sunt indispensabile pentru atingerea acestor obiective;

— nu dă întreprinderilor posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială din produsele în cauză.

176 În acest sens, trebuie de asemenea reamintit că, astfel cum Curtea s-a pronunțat în Hotărârea *Métro* (considerentul 21), competențele conferite Comisiei prin articolul 85 alineatul (3) demonstrează că necesitatea de a păstra o concurență eficientă se poate concilia cu protejarea unor obiective de natură diferită și că, în acest scop, pot fi admise anumite restrângeri ale concurenței atunci când acestea sunt indispensabile realizării acestor obiective și nu duc la eliminarea concurenței de pe o parte substanțială a pieței comune.

177 La paragraful 132 din decizia atacată, Comisia constată, în baza motivării prezentate la paragrafele 113–131, că recomandarea nu poate beneficia de o exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3) deoarece nu îndeplinește condițiile pentru aplicarea acestei dispoziții. Mai precis, recomandarea nu atrage după sine îmbunătățiri ale distribuției suficiente pentru a contrabalansa efectele restrictive asupra concurenței pe care le-ar cauza și nu este în măsură să asigure consumatorilor o parte echitabilă din profitul pe care l-ar putea eventual genera.

178 Motivându-și, în decizia atacată, menținerea refuzului său de a acorda recomandării exceptarea de la articolul 85 alineatul (3), Comisia susține mai ales că nu s-a stabilit că sistemul de distribuție instituit prin recomandare ar aduce clienților direcți ai membrilor FEDETAB și cumpărătorilor de la acești clienți mai multe avantaje decât ar primi în urma unei concurențe normale, care ar asigura consumatorului o alegere liberă. Deși recunoaște că acest sistem permite, prin intermediul unui număr foarte ridicat de angroșiști și detailiști, să se ofere consumatorului un număr mare de mărci, Comisia susține că o alegere liberă nu există decât la detailiștii specializați, care nu reprezintă decât o mică parte din cele 80 000 de puncte de vânzare, iar majoritatea acestora nu oferă clienților decât un număr foarte mic de mărci. Această multitudine de puncte de vânzare nu poate decât să sporească cheltuielile de distribuție.

179 Comisia contestă, de asemenea, argumentul că dispariția sistemului colectiv instituit prin recomandare ar cauza în mod inevitabil dispariția comerțului specializat. Acest comerț nu ar fi în pericol, chiar dacă nu ar mai beneficia din partea FEDETAB și a membrilor acesteia de condiții financiare mai avantajoase decât cele acordate comercianților nespecializați, dacă serviciile acestora sunt într-adevăr apreciate de utilizatori și consumatori. Deși își exprimă îndoielile privind pericolul care ar amenința existența angroșiștilor specializați, care asigură aproximativ 80 % din vânzările de țigarete de pe piața belgiană, Comisia consideră că acordarea unor condiții mai avantajoase acestor angroșiști constituie o tentativă de a impune în mod artificial menținerea pe piață a unor întreprinderi al căror caracter necesar nu este suficient de evident pentru cumpărătorii din etapa următoare, iar concurența în mod normal ar fi determinat eliminarea acestora.

180 La paragraful 133 din decizie, Comisia constată, făcând trimitere și la dispozițiile recomandării, că, în plus, aceasta nu îndeplinește nici ultima condiție de punere în aplicare prevăzută la articolul 85 alineatul (3), dat fiind că, „luând în considerare segmentul de piață deținut de FEDETAB și de membrii acesteia, acordurile oferă întreprinderilor în cauză posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială din produsele în cauză”.

181 Reclamantele susțin că obiectivul recomandării este de a menține în Belgia o rețea de distribuție tradițională foarte densă, numărând 80 000 de detailiști, care ar face posibil să se pună la dispoziția și în beneficiul consumatorului, chiar și în zonele cele mai îndepărtate ale țării, o gamă extinsă de mărci, ceea ce, la rândul său, ar contribui la consolidarea concurenței. Însă menținerea acestui sistem ar depinde de comerțul specializat și în special de angroșiștii specializați, care ar asigura aprovizionarea micilor detailiști foarte numeroși răspândiți în întreaga țară.

182 Recomandarea nu conține nicio restrângere necesară pentru atingerea obiectivului menționat anterior. În special, o mică primă suplimentară ar trebui acordată angroșiștilor și detailiștilor specializați pentru a asigura supraviețuirea acestor intermediari în fața concurenței din partea altor operatori, incluzând în special marile lanțuri comerciale care nu oferă același serviciu. Reclamantele consideră că eliminarea unui mare număr de intermediari specializați ar determina nu numai o reducere a numărului de mărci oferite consumatorului, ci și consecințe sociale grave. În acest sens, trebuie făcută observația că în Hotărârea Métro, Curtea a subliniat că unele considerente sociale — în special preocuparea de a păstra locurile de muncă în condiții economice defavorabile — pot fi luate în seamă în contextul articolului 85 alineatul (3).

183 În acest sens, trebuie remarcat în primul rând că recomandarea conține în mod clar unele avantaje, în privința producției și distribuției de țigarete, atât pentru numeroși detailiști mici, printre care comercianții belgieni de ziare și de produse din tutun, care, astfel cum reiese din dosar, realizează aproximativ 60 % din cifra națională de vânzări de țigarete, cât și pentru consumatori. Existența unui număr foarte ridicat de puncte de vânzare în Belgia îi facilitează în mod incontestabil consumatorului cumpărarea de țigarete, deși trebuie remarcat că acesta nu găsește gama extinsă de mărci decât la un număr foarte mic de detailiști specializați sau semi-specializați, care constituie un debușeu în special pentru mărcile noi sau mici.

184 Cu toate acestea, numărul de intermediari și de mărci nu constituie în mod necesar criteriul esențial pentru îmbunătățirea distribuției în sensul articolului 85 alineatul (3). Calitatea unui sector de distribuție se măsoară mai ales în funcție de flexibilitatea sa comercială și de capacitatea sa de reacție la stimulentele provenite atât de la producători, cât și de la consumatori. În acest sens, eficiența distribuției implică mai ales posibilitatea acesteia de a-și concentra activitățile asupra produselor cele mai performante în opinia consumatorilor și se măsoară de asemenea și în funcție de adaptabilitatea la tendințele de cumpărare care se manifestă eventual în rândul consumatorilor. Însă din datele prezentate de Comisie, a căror corectitudine nu a fost contestată de celelalte reclamante în prezentele cauze, reiese că vânzările de țigarete efectuate de marile lanțuri comerciale înregistrează o creștere mult mai semnificativă decât vânzările efectuate de vânzătorii cu amănuntul către consumatori, și aceasta în pofida faptului că marile lanțuri comerciale nu oferă decât un număr mic din totalul mărcilor de țigarete comercializate pe piața belgiană.

185 Din aceste considerente rezultă că se poate pune la îndoială faptul că avantajele în privința distribuției care rezultă din recomandare pot să compenseze suficient restrângerile stricte pe care aceasta le impune concurenței în privința condițiilor de vânzare acordate comercianților, pentru a justifica concluzia că aceasta contribuie, în sensul articolului 85 alineatul (3) la îmbunătățirea distribuției de țigarete.

186 Cu toate acestea, nu este necesar să se dea un răspuns definitiv la această întrebare, întrucât este necesar să se constate că o altă condiție de aplicare a articolului 85 alineatul (3) nu este îndeplinită în prezenta speță.

187 Pentru ca dispozițiile recomandării să poată beneficia de acordarea unei exceptări, ar trebui ca acestea să nu dea membrilor FEDETAB posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială din produsele în cauză.

188 În această privință, trebuie reamintit, astfel cum a precizat Comisia la paragraful 8 din decizia atacată, că întreprinderile membre ale FEDETAB produc sau importă aproximativ 95 % din țigaretile vândute în Belgia și că 10 membre ale FEDETAB, care sunt de asemenea importatoare de produse cu mărci străine, au importat în 1974 un procent de 51 % din țigaretile importate în Belgia, ceea ce reprezintă aproximativ 5 % din țigaretile vândute în această țară. De asemenea, cele șapte societăți reclamante asigură numai ele un procent foarte ridicat, calculat la 80 % la paragraful 61 din decizie și la 92 % în duplica prezentată de Comisie, din vânzările totale de țigaretă din Belgia. Trebuie remarcat, de asemenea, conform datelor oferite de Comisie tot în duplica prezentată, date care nu au fost contestate, că aproape două treimi din vânzările de țigaretă din Belgia sunt înregistrate de aproximativ 10 mărci, comercializate în cea mai mare parte de una sau mai multe dintre societățile reclamante.

189 Astfel cum s-a constatat deja, dispozițiile recomandării, la care au subscris societățile reclamante, au ca obiect să restrângă, prin intermediul unui acord colectiv restrictiv, concurența în care acești operatori s-ar putea angaja individual în acest domeniu. Trebuie constatat că, în acest domeniu, ținând seama de segmentul foarte mare din piața țigaretelor din Belgia deținut de membrele FEDETAB și în special de societățile reclamante, efectul recomandării este acela că se oferă reclamantelor posibilitatea de a elimina concurența pentru o parte substanțială din produsele în cauză. Rezultă, astfel, că recomandarea nu poate beneficia în nici un caz de o exceptare în temeiul articolului 85 alineatul (3).

VII — Concluzie

190 Din toate considerentele menționate anterior rezultă că acțiunile trebuie să fie respinse în întregime ca neîntemeiate.

Cu privire la cheltuielile de judecată

191 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată.

192 Întrucât au căzut în pretenții, reclamantele trebuie obligate în mod solidar la plata tuturor cheltuielilor de judecată ale Comisiei, inclusiv cele aferente procedurii privind măsurile provizorii, precum și la plata cheltuielilor părților interveniente în sprijinul Comisiei.

193 Părțile interveniente în sprijinul reclamantelor suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

Curtea

declară și hotărăște:

(1) Respinge acțiunile.

(2) Obligă reclamantele la plata în mod solidar a cheltuielilor de judecată ale Comisiei, inclusiv cele aferente procedurii privind măsurile provizorii și intervențiilor SA Eugène Huyghcbaert, Société GB-INNO-BM și Fédération Belge du Commerce alimentaire.

3) Intervenientele Association des détaillants en tabac, Association nationale des grossistes en produits manufacturés du tabac și Fédération nationale des négociants en journaux, publications librairie et articles connexes suportă propriile cheltuieli de judecată.

Kutscher Pescatore
O'Keeffe

Koopmans Mertens de Wilmars
Bosco Touffait

Mackenzie Stuart
Due

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 29 octombrie 1980.

Grefier
A. Van Houtte

Președinte
H. Kutscher